

Aiheenmukainen tutkimusmuistio

SÄHKÖINEN KAUPANKÄYNTI JA SOPIMUSVELVOITTEET

Sähköisen kaupankäynnin sääntely on keskeisellä sijalla tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista annetussa direktiivissä 2000/31/EY,¹ jossa vahvistetaan tietoyhteiskunnan palveluntarjoajien sijoittautumista ja tietojen antamista koskevat vaatimukset sekä välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuu.

Sähköinen kaupankäynti koskettaa kuitenkin useita sellaisia talouselämän aloja, joita mainitun direktiivin säännökset eivät koske, kuten onnenpelit, kartellilainsäädännön kattamat sopimukset tai käytänteet sekä verotus (ks. sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 1 artiklan 5 kohta, joka koskee kyseisen direktiivin tavoitetta ja soveltamisalaa). Myös tekijänoikeudet ja lähioikeudet, tavaramerkkioikeudet, kuluttajansuoja ja henkilötietojen suoja kuuluvat sähköisen kaupankäynnin alaan, mutta niitä sääntelevät erityiset direktiivit ja asetukset.

Tässä tiedotteessa luodaan yleiskatsaus alaa koskevaan oikeuskäytäntöön. Tärkeimmät tuomiot jaotellaan kahteen osaan, joista ensimmäisessä käsitellään sopimuspuolten välisiä velvoitteita koskevia näkökohtia ja toisessa sähköistä kaupankäyntiä koskevia säännöksiä.

¹ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, ("Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä"), (EYVL L 178, 17.7.2000, s. 1).

I. Osapuolten väliset sopimussuhteet

1. Sopimuksen tekeminen

Tuomio 5.7.2012, Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419)

Content Services -nimisellä yhtiöllä oli sivuliike Mannheimissa (Saksa), ja se tarjosi erilaisia online-palveluja internetsivustollaan, joka oli laadittu saksaksi ja johon saattoi tutustua myös Itävallassa. Kyseisellä sivustolla oli muun muassa mahdollista ladata ilmaisia ohjelmistoja tai maksullisten ohjelmistojen testiversioita. Tilauksen tehdäkseen internetin käyttäjien oli täytettävä hakemuslomake ja merkitemällä lomakkeessa oleva valintaruutu ilmoitettava, että he hyväksyivät yleiset myyntiehdot ja luopuivat peruuttamisoikeudestaan.

Näitä tietoja ei näytetty suoraan internetin käyttäjille. Käyttäjät saattoivat kuitenkin saada ne nähtäväkseen napsauttamalla kyseisen sopimuksen tekosivulla olevaa linkkiä. Tilaussopimuksen tekeminen oli mahdotonta, jos kyseistä valintaruutua ei ollut merkitty. Tämän jälkeen internetin käyttäjä sai Content Servicesiltä sähköpostin, jossa ei ollut tietoja peruuttamisoikeudesta vaan uusi linkki, jonka kautta tiedot olivat saatavissa. Oberlandesgericht Wien (Wienin ylin alueellinen tuomioistuin, Itävalta) esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen direktiivin 97/7/EY² 5 artiklan 1 kohdan tulkinnasta. Se kysyi, oliko liiketoimintakäytäntö, jossa tässä säännöksessä tarkoitetut tiedot toimitetaan kuluttajalle ainoastaan yrityksen internetsivustolle johtavan hyperlinkin kautta, mainitun säännöksen vaatimuksen mukainen.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 97/7/EY 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tällainen liiketoimintakäytäntö ei täytä kyseisen säännöksen vaatimuksia, koska kyseinen yritys ei "toimita" näitä tietoja eikä kuluttaja "saa" niitä ja koska internetsivuston ei voida katsoa olevan "pysyvä tapa".

Kuluttajan on nimittäin voitava saada tiedot ilman, että häneltä vaadittaisiin toimintaa. Jotta internetsivustoa pidettäisiin pysyvänä tapana, sillä on myös taattava se, että kuluttaja saa samalla tavoin kuin paperin välityksellä haltuunsa kyseisessä säännöksessä mainitut tiedot, jotta hän voi tarvittaessa vedota oikeuksiinsa. Tästä on todettava, että sivuston on mahdollistettava se, että kuluttaja voi tallentaa hänelle henkilökohtaisesti osoitetut tiedot, taattava niiden sisällön muuttumattomuus ja mahdollisuus tutustua niihin asianmukaisen ajan sekä tarjottava kuluttajalle mahdollisuus toisintaa ne muuttumattomina (35, 42, 43, 50 ja 51 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 25.1.2017, BAWAG (C-375/15, EU:C:2017:38)³

Itävallassa toimintaa harjoittava BAWAG-pankki sovelsi vakiosopimusehtoa, jossa säänneltiin kuluttajien verkkopankkisivuston (e-banking) käyttöä.

Mainituissa ehdossa määrättiin, että "asiakas saa ilmoitukset ja otteet —, jotka pankin on toimitettava asiakkaalle tai asetettava hänen saatavilleen, postitse taikka hakemalla tai vastaanottamalla ne sähköisesti verkkopankin kautta". Tietoja voitiin toimittaa verkkopankkisivustolla oleviin asiakkaiden sähköpostilaatikoihin. Kuluttajat saattoivat tutustua sähköpostiviesteihin ja toisintaa tai tulostaa niitä. Verkkopankkisivustolla oleviin sähköpostilaatikoihin lähetetyt viestit säilyivät siellä muuttumattomina eikä niitä poistettu sieltä ajanjaksona, joka oli kohtuullinen näiden kuluttajien tiedottamista varten niin,

² Kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/7/EY (EYVL L 144, 4.6.1997, s. 19).

³ Tämä tuomio on esitelty vuoden 2017 vuosikertomuksessa, s. 72.

että niihin saattoi tutustua ja ne voitiin toistaa muuttumattomina sähköisesti toisintamalla tai tulostamalla. Kuluttajille ei kuitenkaan ilmoitettu muulla tavoin uuden sähköpostiviestin saapumisesta.

Oberster Gerichtshof (ylimmän asteen tuomioistuin, Itävalta) esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön sen selvittämiseksi, oliko direktiivin 2007/64/EY⁴ 41 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä saman direktiivin 36 artiklan 1 kohdan kanssa, tulkittava siten, että tiedot, jotka lähetetään verkkopankin sähköpostilaatikkoon, annetaan asiakkaalle ”pysyvällä välineellä”.

Unionin tuomioistuimen mukaan tietyt internetsivustot on luokiteltava kyseisen direktiivin 4 artiklan 25 alakohdassa tarkoitetuiksi ”pysyviksi välineiksi” (43–45 kohta).

Puitesopimuksen muutokset, jotka maksupalveluntarjoaja on toimittanut palvelujen käyttäjälle verkkopankkisivustolla olevaa sähköpostilaatikkoon käyttäen, voidaan katsoa toimitetun pysyvällä välineellä kuitenkin vain, jos kaksi seuraavaa edellytystä täyttyy:

- kyseinen käyttäjä voi tämän internetsivuston kautta tallentaa ja toisintaa tietoja asianmukaisen ajan, ja
- näiden tietojen toimittamisen on tapahduttava maksupalveluntarjoajan aktiivisella toiminnalla siten, että tarkoituksena on saattaa kyseisen käyttäjän tietoon se, että nämä tiedot löytyvät mainitulta internetsivustolta.

Tällaisena toimintana voidaan pitää myös kirjeen tai sähköpostiviestin lähettämistä osoitteeseen, jota näiden palvelujen käyttäjä tavanomaisesti käyttää yhteydenpitoon muiden henkilöiden kanssa ja jota osapuolet ovat sopineet käytettävän maksupalveluntarjoajan ja kyseisen käyttäjän välillä tehdyssä puitesopimuksessa. Näin valittu osoite ei kuitenkaan voi olla mainitulle käyttäjälle maksupalveluntarjoajan hallinnoimalla verkkopankkisivustolla annettu osoite (51 ja 53 kohta sekä tuomiolauselma).

2. Sovellettava laki / Tuomioistuimen toimivalta

*Tuomio 28.7.2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612)*⁵

Amazon EU Sàrl -yhtiö, jonka kotipaikka on Luxemburgissa, myi verkkosivustonsa välityksellä tavaroita eri jäsenvaltioissa asuville kuluttajille. Kyseessä olevassa asiassa Verein für Konsumenteninformation, joka on itävaltalainen kuluttajien etuja ajava yhdistys, nosti direktiiviin 2009/22/EY⁶ perustuvan kieltokanteen väittäen, että Amazonin käyttämät sopimusehdot olivat laissa säädettyjen kieltojen ja hyvien tapojen vastaisia.

Itävaltalainen yhdistys saattoi asian Oberster Gerichtshofin (ylimmän asteen tuomioistuin, Itävalta) käsiteltäväksi, joka halusi tietää, onko sähköisessä kaupankäynnissä kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtävän sopimuksen yleisiin sopimusehtoihin sisältyvä lauseke, jonka mukaan sopimukseen on sovellettava sen valtion lakia, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, direktiivin 93/13/ETY⁷ 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla kohtuuton. Lisäksi Oberster Gerichtshof pohti sitä, onko yrityksen

4 Maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 97/7/EY, 2002/65/EY, 2005/60/EY ja 2006/48/EY muuttamisesta ja direktiivin 97/5/EY kumoamisesta 13.11.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/64/EY (EUVL L 319, 5.12.2007, s. 1).

5 Tämä tuomio on esitelty vuoden 2016 vuosikertomuksessa, s. 42.

6 Kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/22/EY (EUVL L 110, 1.5.2009, s. 30).

7 Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY (EYVL L 95, 21.4.1993, s. 29).

suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettava direktiivin 95/46/EY⁸ 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla sen jäsenvaltion lakia, johon tämän yrityksen liiketoiminta suuntautuu.

Unionin tuomioistuimen mukaan Rooma I⁹ ja Rooma II¹⁰ -asetuksia on tulkittava siten, että tällaiseen luovutussopimukseen sovellettava laki on määritettävä Rooma II -asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan, kun oikeusjärjestyksen loukkaamiset aiheutuvat kohtuuttomien ehtojen käyttämisestä. Sitä vastoin kyseessä olevan sopimusehdon arviointiin sovellettava laki on määritettävä Rooma I -asetuksen mukaan, olipa kyse yksittäistapausta koskevasta kanteesta tai ryhmäkanteesta.

Rooma I -asetuksen 6 artiklan 2 kohdasta käy kuitenkin ilmi, että sovellettavan lain valinnalla ei ole vaikutusta niiden kuluttajien, joiden etuja kieltokanteella suojataan, asuinmaan lainsäädännössä säädettyjen pakottavien säännösten soveltamiseen. Näihin säännöksiin voi kuulua direktiivin 93/13/ETY täytäntöönpanosäännöksiä sikäli kuin niissä varmistetaan kuluttajalle suojan korkeampi taso (59 ja 60 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Näin ollen ehto, josta ei ole neuvoteltu erikseen ja jonka mukaan kuluttajan kanssa sähköisessä kaupankäynnissä tehtyyn sopimukseen sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jossa tällä elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, on direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla kohtuuton, jos sillä johdetaan kuluttajaa harhaan antamalla hänelle vaikutelma, jonka mukaan sopimukseen sovelletaan ainoastaan kyseisen jäsenvaltion lakia, ilmoittamatta hänelle siitä, että hänellä on oikeus vedota myös hänelle sellaisen lain pakottavin säännöksiin annettuun suojaan, jota olisi tämän ehdon puuttuessa sovellettu (71 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

Lisäksi direktiivin 95/46/EY 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että henkilötietojen käsittelyyn, jonka suorittaa sähköistä kaupankäyntiä harjoittava yritys, sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, johon tämä yritys suuntaa toimintaansa, mikäli tämä yritys käsittelee kyseisiä tietoja tässä jäsenvaltiossa sijaitsevan toimipaikkansa toiminnan yhteydessä. On arvioitava sekä toimipaikan kiinteää luonnetta että taloudellisen toiminnan tosiasiallista harjoittamista kyseisessä jäsenvaltiossa (76, 77 ja 81 kohta sekä tuomiolauselman 3 kohta).

Tuomio 7.12.2010 (suuri jaosto), Pammer ja Alpenhof (C-585/08 ja C-144/09, EU:C:2010:740)¹¹

Yhdistetyt asiat Pammer ja Alpenhof liittyvät kahteen oikeusriitaan, jotka koskevat keskenään samankaltaisia kysymyksiä. Asiassa Pammer oli kyse Itävallassa asuvan kuluttajan ja Saksaan sijoittautuneen rahtialusyhtiön välisestä riita-asiasta, joka koski matkasta maksetun hinnan palauttamista; kuluttaja väitti, että alus ja matkan kulku eivät vastanneet tällaisia matkoja tarjonnan niin ikään Saksaan sijoittautuneen välittäjänä toimineen yhtiön internetsivustolla annettua kuvausta.

Asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt itävaltalainen tuomioistuin katsoi olevansa toimivaltainen. Sitä vastoin muutoksenhakutuomioistuin katsoi, että itävaltalaiset tuomioistuimet eivät olleet asiassa toimivaltaisia. Oberster Gerichtshofin (ylimmän asteen tuomioistuin, Itävalta) esittämä ennakkoratkaisukysymys koski sitä, miten oli tulkittava asetuksen (EY) N:o 44/2001¹² 15 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua yhteishintaan tarjottavien kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmää, johon asetuksen II luvun 4 jakson säännöksiä sovelletaan. Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin

8 Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31).

9 Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) (EUVL L 177, 4.7.2008, s. 6).

10 Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 864/2007, (Rooma II) (EUVL L 199, 31.7.2007, s. 40).

11 Tämä tuomio on esitelty vuoden 2010 vuosikertomuksessa, s. 51.

12 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1).

halusi tietää, riittikö se, että itävaltalainen kuluttaja oli kiinnittänyt huomion matkaan välittäjänä toimivan yhtiön internetsivustolla mutta matkavarausta ei ollut tehty internetin välityksellä, siihen, että itävaltalaiset tuomioistuimet todetaan toimivaltaisiksi.

Asiassa Alpenhof vastakkain olivat hotellia pitävä itävaltalainen yhtiö, jonka kotipaikka oli Itävalta, ja Saksassa asuva kuluttaja, ja oikeusriita koski maksua hotellipalveluista, joista oli sovittu sähköpostitse kantajana olevan yhtiön internetsivustolla antamien tietojen perusteella. Itävaltalaiset tuomioistuimet olivat hylänneet kanteen, koska ne eivät katsoneet olevansa asiassa toimivaltaisia.

Unionin tuomioistuimen mukaan sopimus, jonka kohteena on rahtialuksella tehtävä matka, voidaan katsoa kuljetussopimukseksi, jolla tarjotaan yhteishintaan kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmää, mikäli matka rahtialuksella sisältää kuljetuksen lisäksi yhteishintaan myös majoituksen ja matka kestää yli 24 tuntia (45 ja 46 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Sen määrittämiseksi, voidaanko elinkeinonharjoittajan, jonka toimintaa esitellään tämän internetsivustolla tai välittäjän internetsivustolla, katsoa ”suuntaavan” toimintaansa jäsenvaltioon, jossa kuluttajalla on kotipaikka, on tarkastettava, oliko elinkeinonharjoittajan pyrkimyksenä käydä kauppaa sellaisten kuluttajien kanssa, joiden kotipaikka on yhdessä tai useassa jäsenvaltiossa.

Seuraavat tekijät, joiden luettelo ei ole tyhjentävä, voivat olla seikkoja, joiden perusteella voidaan katsoa, että elinkeinonharjoittajan toimintaa suunnataan jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on: toiminnan kansainvälinen luonne, sellaisten reittien maininta, jotka johtavat muista jäsenvaltioista paikkaan, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, muun kuin sen kielen ja sen valuutan käyttö, joita tavanomaisesti käytetään jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, ja mahdollisuus tehdä ja vahvistaa varaus tällä muulla kielellä. Pelkkä pääsy elinkeinonharjoittajan internetsivustolle tai välittäjän internetsivustolle jäsenvaltiossa, jossa kuluttajan kotipaikka on, ei sitä vastoin riitä. Sama pätee sähköpostiosoitteen sekä muiden yhteystietojen mainintaan tai sen kielen ja/tai sen valuutan käyttöön, joita tavanomaisesti käytetään jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka (92–94 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 6.9.2012, Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542)¹³

Asiassa, joka koski ajoneuvon ostoa, olivat vastakkain Itävallassa asuva kuluttaja Daniela Mühlleitner ja Hampuriin (Saksa) sijoittautuneet ajoneuvojen myyjät. Löydettyään myyjien yhteystiedot näiden internetsivustolta, Mühlleitner soitti heille Itävallasta, jonne hänelle toimitettiin tarjous sähköpostitse. Sopimus tehtiin kuitenkin myyjien luona Saksassa.

Asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt Landesgericht Wels (alueellinen tuomioistuin, Itävalta) jätti kanteen tutkimatta sillä perusteella, ettei se ollut toimivaltainen. Oberlandesgericht Linz (Linzin alueellinen ylempi tuomioistuin, Itävalta) vahvisti tämän päätöksen ja huomautti, että pelkästään ”passiivinen” internetsivu ei riittänyt katsomaan, että toiminta oli suunnattu kuluttajan valtioon. Mühlleitner teki tästä tuomiosta Revision-valituksen Oberster Gerichtshofiin (ylimmän asteen tuomioistuin, Itävalta). Tämä esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen siitä, edellyttikö Bryssel I -asetuksen¹⁴ 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltaminen sitä, että kuluttajan ja yrittäjän välinen sopimus oli tehty etäsopimuksena.

¹³ Tämä tuomio on esitelty vuoden 2012 vuosikertomuksessa, s. 29.

¹⁴ Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1).

Unionin tuomioistuin katsoi, että asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohtaa oli tulkittava siten, ettei siinä edellytetä, että kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välinen sopimus on tehty etäsopimuksena.

Ensinnäkään tässä säännöksessä ei nimenomaisesti tehdä sen soveltamista riippuvaiseksi siitä, että sen soveltamisalaan kuuluvat sopimukset on tehty etäsopimuksina. Toiseksi mainitun säännöksen teleologisesta tulkinnasta on huomautettava, että kuluttajasopimusten tekemistä etäsopimuksina koskevan edellytyksen lisääminen olisi vastoin tällä säännöksellä tavoiteltua päämäärää eli erityisesti päämäärää suojata kuluttajia, jotka ovat sopimuksen heikkoja osapuolia. Kolmanneksi olennainen edellytys, josta mainitun asetuksen 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltaminen riippuu, liittyy kuluttajan kotipaikan valtioon suunnattuun kaupalliseen toimintaan tai elinkeinotoimintaan. Tältä osin sekä yhteyden ottaminen etäteitse että tavaran tai palvelun etävaraus tai sitä suuremmalla syyllä kuluttajasopimuksen tekeminen etäsopimuksena ovat viitteitä siitä, että sopimus liittyy tällaiseen toimintaan (35, 42, 44 ja 45 kohta sekä tuomiolauselman).

Tuomio 17.10.2013, Emrek (C-218/12, EU:C:2013:666)

Lokman Emrek, jonka kotipaikka oli Saarbrückenissä (Saksa), halusi ostaa auton ja sai tiedon Vlado Sabranovicin yrityksen olemassaolosta. Sabranovic harjoitti Spichenissä (Ranska) käytettyjen autojen kauppaa. Hän piti kyseisenä ajankohtana yllä internetsivustoa, jossa mainittiin hänen yrityksensä yhteystiedot, mukaan lukien ranskalainen lankapuhelinnumero ja saksalainen matkapuhelinnumero, joiden alussa oli kyseisen maan kansainvälinen suuntanumero. Emrek ei kuitenkaan ollut saanut tietoa yrityksestä internetsivuston välityksellä. Emrek teki kuluttajana Sabranovicin kanssa viimeksi mainitun toimitiloissa kirjallisen kauppasopimuksen käytetystä ajoneuvosta.

Emrek esitti Sabranovicille myöhemmin Amtsgericht Saarbrückenissä (Saarbrückenin alioikeus, Saksa) nostamassaan kanteessa takuuta koskevia vaatimuksia. Kyseinen tuomioistuin katsoi, ettei se ollut asiassa toimivaltainen. Emrek valitti tästä päätöksestä Landgericht Saarbrückeniin (Saarbrückenin alueellinen tuomioistuin, Saksa). Tämä esitti ennakkoratkaisukysymyksen siitä, asetetaanko asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa edellytys, jonka mukaan sen, että elinkeinonharjoittajan toimintaa suunnataan internetin välityksellä jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, on oltava syy-yhteydessä sopimuksen tekemiseen.

Unionin tuomioistuin huomautti, että se oli jo tuomiossaan Pammer ja Alpenhof (yhdistetyt asiat C-585/08 ja C-144/09) maininnut viitteitä, joiden luettelo ei ole tyhjentävä ja jotka voivat auttaa kansallista tuomioistuinta arvioimaan, täyttyykö oleellinen edellytys, jonka mukaan kaupallista toimintaa on suunnattava jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on (27 kohta).

Sen mukaan asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, ettei siinä vaadita, että väline, jota on käytetty kaupallisen toiminnan tai ammattitoiminnan suuntaamiseen kuluttajan kotipaikan jäsenvaltioon, eli internetsivusto, on syy-yhteydessä sopimuksen tekemiseen kyseisen kuluttajan kanssa. Tällaisen syy-yhteyden olemassaolo on kuitenkin viite siitä, että sopimus liittyy tällaiseen toimintaan.

Tuomio 21.5.2015, El Majdoub (C-322/14, EU:C:2015:334)¹⁵

Oikeusriita koski ajoneuvon myyntiä internetin välityksellä. Yleisiin sopimusehtoihin, jotka olivat saatavilla kyseisen yhtiön internetsivustolla, sisältyi oikeuspaikkalauseke, jonka mukaan toimivaltainen

¹⁵ Tämä tuomio on esitelty vuoden 2015 vuosikertomuksessa, s. 36.

oli jäsenvaltiossa sijaitseva tuomioistuin. Internetsivut, joilla myyntisopimuksen yleiset sopimusehdot olivat, eivät kuitenkaan auenneet automaattisesti rekisteröitymisen ja yksittäisten kauppojen yhteydessä, vaan ostajan oli klikattava erillistä kenttää ehtojen hyväksymiseksi (click-wrapping).

Landgericht Krefeld (Krefeldin alueellinen tuomioistuin, Saksa) pyysi unionin tuomioistuimelta vastausta siihen, voitiinko oikeuspaikkalausekkeen click-wrapping-tekniikalla hyväksymisen pätevyys kyseenalaistaa.

Unionin tuomioistuin katsoi ensinnäkin sopimuspuolten suostumuksen tosiasiallisuudesta, joka on yksi asetuksen (EY) N:o 44/2001 23 artiklan 1 kohdan tavoitteista, että pääasiassa kyseessä oleva ostaja oli nimenomaisesti hyväksynyt kyseessä olevat yleiset sopimusehdot klikkaamalla asianomaisten myyjän internetsivustolla vastaavaa kenttää. Toiseksi se katsoi, että tämän asetuksen 23 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaisesti tulkinnasta seuraa, että siinä edellytetään, että tarjotaan mahdollisuus tallentaa oikeuspaikkalauseke pysyvästi, riippumatta siitä, onko ostaja tosiasiallisesti tallentanut yleisten sopimusehtojen tekstin pysyvästi ennen kuin hän on klikannut kenttää, joka osoittaa, että hän on hyväksynyt nämä ehdot, tai sen jälkeen.

Tämän säännöksen tarkoitus on rinnastaa tietyt sähköisen viestinnän muodot kirjalliseen muotoon, jotta voidaan yksinkertaistaa sopimusten tekemistä sähköisesti, kun asianomaisten tietojen lähettäminen toteutuu myös, kun näihin tietoihin on pääsy näyttöpäätteen kautta. Jotta sähköinen viestintä voisi tarjota samat takeet erityisesti todisteiden osalta, on riittävää, että tietojen tallentaminen ja tulostaminen on mahdollista ennen sopimuksen tekemistä. Näin ollen silloin, kun click-wrapping-tekniikka mahdollistaa yleisten sopimusehtojen tekstin tulostamisen ja tallentamisen ennen sopimuksen tekemistä, se, että nämä ehdot sisältävä internetsivu ei avaudu automaattisesti internetsivustolle kirjauduttaessa ja kunkin oston yhteydessä, ei voi asettaa kyseenalaiseksi oikeuspaikkalausekkeen pätevyyttä. Hyväksyminen tällaisella tekniikalla on siten asetuksen (EY) N:o 44/2001 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua sähköisin keinoin tapahtunutta viestintää (33, 39 ja 40 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 25.1.2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37)

Maximilian Schrems käytti Facebookin sosiaalista nettiverkostoa yksityisiin tarkoituksiin vuodesta 2008 lähtien. Hän teki kanteluja Facebook Ireland Limitedistä. Lisäksi hän avasi vuonna 2011 itse rekisteröimänsä ja laatimansa Facebook-sivun kertoakseen internetin käyttäjille toimistaan. Hän perusti voittoa tavoittelemattoman yhdistyksen tietosuojaa koskevan perusoikeuden täytäntöönpanemiseksi ja rahoituksen hankkimiseksi pilottioikeudenkäyntejä varten.

Oberster Gerichtshof (ylimmän asteen tuomioistuin, Itävalta) pohti asiassa, jossa olivat vastakkain Maximilian Schrems ja Facebook Ireland Limited ja joka koski Facebook-tileihin liittyviä vahvistamis-, kieltämis-, tiedonanto- ja tilitietovaatimuksia, sitä, oliko asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklaa tulkittava siten, että kuluttaja menettää tämän ominaisuuden, jos hän käytettyään jo pidempään yksityistä Facebook-tiliä julkaisee kirjoja, pitää esitelmiä palkkiota vastaan tai ylläpitää internetsivuja. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin kysyi myös, oliko mainitun asetuksen 16 artiklaa tulkittava siten, että kuluttaja voi jäsenvaltiossa kotipaikkansa tuomioistuimessa vedota samanaikaisesti omien kuluttajasopimukseen perustuvien oikeuksiensa kanssa myös sellaisten muiden kuluttajien samoihin seikkoihin perustuviin oikeuksiin, joilla on kotipaikka joko samassa jäsenvaltiossa, toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa.

Unionin tuomioistuin täsmensi, että kuluttajan käsitettä on tulkittava itsenäisesti ja suppeasti. Jotta 15 artiklaa voitaisiin soveltaa, sopimuspuolien välisen sopimuksen tarkoitus on oltava muu kuin kyseessä olevan tavaran tai palvelun ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittyvä käyttö. Kun kyse on henkilöstä, joka tekee sopimuksen osittain ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa liittyvää tarkoitusta varten,

mainittu sopimus liittyy kyseisen henkilön ammattiin tai elinkeinotoimintaan niin heikolla tavalla, että yhteyttä voidaan pitää toisarvoisena, jolloin sillä on vain vähäpätöinen tehtävä, kun otetaan huomioon toimi kokonaisuutena (28–32 ja 39–41 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Unionin tuomioistuin katsoi myös, että kuluttajaa suojataan vain siltä osin kuin hän on henkilökohtaisesti oikeudenkäyntimenettelyn kantajana tai vastaajana. Näin ollen kantaja, joka ei ole itse kyseessä olevan kuluttajasopimuksen osapuoli, ei voi hyötyä kuluttajan oikeuspaikasta. Näiden toteamusten pitää päteä myös kuluttajaan, jolle on luovutettu muiden kuluttajien oikeuksia. Asetuksen 16 artiklan 1 kohta tarkoittaa välttämättä sitä, että kuluttaja on tehnyt sopimuksen vastaajana olevan ammatin- tai elinkeinonharjoittajan kanssa (44 ja 45 kohta).

Saatavien luovuttaminen ei sellaisenaan vaikuta toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämiseen. Tästä seuraa, että tuomioistuinten toimivaltaa ei voida luoda keskittämällä useita oikeuksia yhdelle ainoalle kantajalle. Asetusta ei sovelleta tässä asiassa kyseessä olevan kaltaiseen kuluttajan kanteeseen (48 ja 49 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

3. Kuluttajansuoja

Tuomio 16.10.2008, Bundesverband der Verbraucherzentralen (C-298/07, EU:C:2008:572)

DIV oli ajoneuvovakuutuspalveluja yksinomaan internetissä tarjonnut yhtiö. Internetsivullaan yhtiö ilmoitti sekä postiosoitteensa että sähköpostiosoitteensa mutta ei puhelinnumeroaan. Se ilmoitettiin vasta vakuutus sopimuksen tekemisen jälkeen. DIV:n palveluista kiinnostuneilla henkilöillä oli sen sijaan mahdollisuus esittää internetissä saatavilla olleen verkkotiedustelulomakkeen avulla yhtiölle kysymyksiä, joihin vastattiin sähköpostitse. Bundesverband der Verbraucherzentralen, saksalainen kuluttajayhdistysten liittovaltiotason keskusjärjestö, katsoi kuitenkin, että DIV:n oli ilmoitettava puhelinnumeronsa internetsivullaan. Sen mukaan puhelinnumeron ilmoittaminen oli ainoa keino taata suora viestintä.

Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) päätti esittää unionin tuomioistuimelle kysymyksen siitä, edellytetäänkö direktiivin 2000/31/EY¹⁶ 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa puhelinnumeron ilmoittamista.

Unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 2000/31/EY 5 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava niin, että palveluntarjoajan on tarjottava ennen sopimuksen tekemistä palvelun vastaanottajien kanssa näiden käyttöön sähköpostiosoitteensa ohella muut tiedot, jotka mahdollistavat nopean yhteydenoton sekä suoran ja tehokkaan viestinnän.

Nämä tiedot eivät välttämättä tarkoita puhelinnumeroa. Niillä voidaan tarkoittaa verkkotiedustelulomaketta, jonka avulla palvelun vastaanottajat voivat ottaa yhteyttä internetin kautta palvelun tarjoajaan, joka sitten vastaa sähköpostitse, lukuun ottamatta niitä tilanteita, joissa palvelun vastaanottaja, joka ei palvelun tarjoajaan sähköisesti tapahtuneen yhteydenoton jälkeen pääse sähköiseen verkkoon, pyytää tarjoajalta mahdollisuutta käyttää ei-sähköistä viestintäyhteyttä (40 kohta ja tuomiolauselma).

¹⁶ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL L 178, 17.7.2000, s. 1).

Tuomio 3.9.2009, Messner (C-489/07, EU:C:2009:502)

Saksalainen kuluttaja Pia Messner perui internetin välityksellä hankkimaansa kannettavaa tietokonetta koskevan kaupan. Tietokoneen myyjä oli kieltäytynyt korjaamasta ilmaiseksi kahdeksan kuukautta ostoajankohdan jälkeen ilmennyttä vikaa. Messner ilmoitti tämän jälkeen purkavansa kauppasopimuksen ja tarjosi kannettavan tietokoneen palautusta myyjälle kauppahinnan palauttamista vastaan. Peruuttaminen tehtiin Saksan siviilikoodeksin (Bürgerliches Gesetzbuch) mukaisessa määräajassa, koska Messner ei ollut saanut kyseisen lain säännösten mukaista ilmoitusta, josta peruuttamisen määräaika voi alkaa kulu. Messner vaati Amtsgericht Lahriassa (Lahrin alioikeus, Saksa) 278 euron korvausta. Myyjä vastusti vaatimusta tuomioistuimessa ja esitti, että Messnerin oli puolestaan joka tapauksessa maksettava hänelle korvaus kannettavan tietokoneen käytöstä lähes kahdeksan kuukauden ajalta.

Unionin tuomioistuin totesi tuomiossaan, että direktiivin 97/7/EY¹⁷ 6 artiklan 1 kohdan toista virkettä ja 2 kohtaa on tulkittava siten, että niiden vastaisena on pidettävä kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan myyjällä on yleisesti mahdollisuus vaatia korvausta etäsopimuksella hankitun tavarahan käytöstä, kun kuluttaja on peruuttanut kaupan säädetyssä määräajassa.

Jos kuluttaja joutuisi nimittäin maksamaan tällaisen korvauksen ainoastaan siitä syystä, että kuluttajalla on ollut mahdollisuus käyttää tavaraa sen ollessa hänen hallussaan, hän voi käyttää peruutusosoikeuttaan ainoastaan sanottua korvausta vastaan. Tällainen seuramus on selvästi direktiivin 97/7/EY ja 6 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen ja 2 kohdan sanamuodon ja tarkoituksen vastainen, ja ennen kaikkea se veisi kuluttajalta mahdollisuuden käyttää vapaasti ja ilman painostusta harkinta-aikansa, joka hänelle on kyseisessä direktiivissä myönnetty.

Lisäksi tosiasiallinen ja tehokas peruutusosoikeus olisivat vaarassa, jos kuluttajalla olisi velvollisuus maksaa korvaus siitä yksinkertaisesti syystä, että hän on tutkinut ja kokeillut tavaraa. Koska peruutusosoikeuden nimenomaisena tarkoituksena on antaa tällainen mahdollisuus kuluttajalle, sen käyttäminen ei saa johtaa siihen, että kuluttaja voi käyttää peruutusosoikeuttaan ainoastaan korvauksen maksamista vastaan.

Kyseiset säännökset eivät kuitenkaan ole esteenä sille, että kuluttajalle asetetaan velvollisuus maksaa korvaus tavarahan käytöstä siinä tapauksessa, että hän on käyttänyt tavaraa vilpittömän mielen tai perusteettoman edun kaltaisten siviilioikeudellisten periaatteiden vastaisesti, kunhan korvauksen maksaminen ei vaaranna mainitun direktiivin tavoitteita eikä erityisesti tosiasiallista ja tehokasta peruutusosoikeutta, mikä kansallisen tuomioistuimen on tutkittava (23, 24 ja 29 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 15.4.2010, Heinrich Heine (C-511/08, EU:C:2010:189)

Postimyyntiin erikoistuneen yhtiön Heinrich Heinen yleisten myyntiehtojen mukaan kuluttajan oli maksettava 4,95 euron kiinteämääräiset toimituskulut. Kyseinen summa jäi elinkeinonharjoittajalle siinäkin tapauksessa, että kuluttaja käytti oikeuttaan sopimuksen peruuttamiseen. Saksalainen kuluttajajärjestö Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen nosti Heinrich Heinea vastaan kanteen, jolla se vaati kyseisestä käytännöstä luopumista, sillä se katsoi, että kuluttajan ei pitäisi joutua maksamaan toimituskuluja peruuttamistapauksessa. Bundesgerichtshofin (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) mukaan Saksan oikeudessa ei nimenomaisesti anneta ostajalle minkäänlaista oikeutta saada takaisin tilatun tavarahan toimituskuluja. Kyseinen tuomioistuin oli kuitenkin epävarma siitä, oliko tavaroiden toimituskulujen veloittaminen kuluttajalta silloinkin, kun tämä käyttää oikeuttaan peruuttaa sopimus,

17 Kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/7/EY (EYVL L 144, 4.6.1997, s. 19).

sopuosoinnussa direktiivin 97/7/EY¹⁸ kanssa, ja pyysi unionin tuomioistuinta tulkitsemaan kyseistä direktiiviä.

Unionin tuomioistuin totesi tuomiossaan, että direktiivin 97/7/EY 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan toista virkettä ja 2 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan elinkeinonharjoittaja voi etäsopimuksen osalta veloittaa tavaroiden toimituskulut kuluttajalta siinä tapauksessa, että kuluttaja käyttää peruuttamisoikeuttaan.

Kyseisten säännösten mukaan peruuttamistapauksessa kuluttajan maksettaviksi voivat nimittäin tulla ainoastaan tavaroiden välittömät palautuskustannukset. Jos kuluttajalta veloitettaisiin myös toimituskulut, tällainen veloittaminen, joka väistämättä tekisi peruuttamisoikeuden käytöstä kuluttajan kannalta vähemmän houkuttelevaa, olisi ristiriidassa mainitun 6 artiklan tavoitteen kanssa.

Tällainen veloittaminen olisi lisäksi omiaan vaarantamaan etäsopimuksen osapuoliin kohdistuvien riskien tasapainoisen jaon, koska kaikki tavaroiden kuljettamiseen liittyvät kustannukset jäisivät kuluttajan vastuulle (55–57 ja 59 kohta sekä tuomiolauselmä).

Tuomio 6.7.2017, Air Berlin (C-290/16, EU:C:2017:523)

Lentoyhtiö Air Berlin oli sisällyttänyt yleisiin myyntiehtoihinsa ehdon, jonka mukaan se veloittaa 25 euron käsittelymaksun siitä summasta, joka matkustajalle palautetaan siinä tapauksessa, että säästöhintaisen lennon varaus perutaan tai että matkustaja ei saavu tällaiselle lennolle. Bundesverband der Verbraucherzentralen (Saksan kuluttajajyhdistysten liittovaltiotason keskusjärjestö) piti kyseistä ehtoa Saksan oikeuden perusteella mitättömänä siitä syystä, että se oli kohtuuttomalla tavalla epäedullinen asiakkaille. Lisäksi se katsoi, ettei Air Berlin voinut vaatia erillistä maksua lakisääteisen veloitteen täyttämistä. Bundesverband nosti tästä syystä kieltokanteen Air Berliniä vastaan.

Samalla kanteella Bundesverband riitautti Air Berlinin tavan esittää hinnat internetsivustollaan. Bundesverband nimittäin totesi erään vuonna 2010 tehdyn koevarauksen yhteydessä, että ilmoitetut verot ja maksut olivat lentoasemien todellisuudessa veloittamia määriä pienemmät. Bundesverband katsoi, että menettelytapa oli omiaan johtamaan kuluttajaa harhaan ja että se oli lentoliikenteen harjoittamisesta annetun unionin asetuksen¹⁹ säännösten mukaisten hinnoittelun avoimuutta koskevien säännösten vastainen. Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) tiedusteli unionin tuomioistuimelta yhtäältä sitä, onko asetusta (EY) N:o 1008/2008 tulkittava siten, että lentoliikenteen harjoittajien on lentohintojensa julkaisemisen yhteydessä eriteltävä maksujen todelliset määrät eivätkä ne siksi voi sisällyttää niitä osittain lentohintoihinsa, ja toisaalta sitä, onko kyseinen asetus esteenä sellaisen unionin oikeuteen perustuvan yleisiä sopimusehtoja koskevan kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jonka perusteella sellainen yleinen sopimusehto, jonka mukaan asiakkailta, jotka eivät ole saapuneet lennolle tai jotka ovat peruuttaneet varauksensa, ei voida periä erillistä käsittelymaksua.

Unionin tuomioistuin vastasi, että asetuksen (EY) N:o 1008/2008 23 artiklan 1 kohdan kolmatta virkettä on tulkittava siten, että lentoliikenteen harjoittajien on lentohintojensa julkaisemisen yhteydessä eriteltävä kyseisessä asetuksessa tarkoitettujen asiakkaiden maksettaviksi tulevat verot, lentoasemamaksut ja muut maksut, lisämaksut ja palvelumaksut. Lisäksi se totesi, etteivät ne voi tästä syystä sisällyttää näitä maksuja – edes osittain – lentohintaan. Asetuksen (EY) N:o 1008/2008 23 artiklan 1 kohdalla pyritään muun muassa takaamaan jäsenvaltion alueella sijaitsevalta lentoasemalta lähtevän lentoliikenteen hinnoista tiedottaminen ja hinnoittelun avoimuus ja sillä suojataan näin ollen osaltaan

¹⁸ Kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/7/EY (EYVL L 144, 4.6.1997, s. 19).

¹⁹ Lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä 24.9.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1008/2008 (EUVL L 293, 31.10.2008, s. 3).

kyseisiä palveluja käyttävää asiakasta. Toisenlainen tulkinta olisi omiaan viemään kyseiseltä säännökseltä kokonaan tehokkaan vaikutuksen (29–32 ja 36 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Asetuksen (EY) N:o 1008/2008 22 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jolla direktiivi 93/13/ETY on saatettu osaksi kansallista oikeutta ja jonka perusteella sellainen yleinen sopimusehto, jonka mukaan asiakkailta, jotka eivät ole saapuneet lennolle tai jotka ovat peruuttaneet varauksensa, voidaan periä erillinen käsittelymaksu, on pätemätön. Unionin tuomioistuin totesi tältä osin, että yleiset säännöt, joilla suojataan kuluttajia kohtuuttomilta sopimusehdoilta, koskevat myös lentoliikenteen sopimuksia.

Asetuksen (ETY) N:o 2409/92, joka on kumottu asetuksella (EY) N:o 1008/2008, johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa todettiin, että on syytä ”täydentää hintojen vapaata määräytymistä säännöksillä, joilla turvataan kuluttajien ja teollisuuden edut”.

4. Henkilötietojen suoja

Tuomio 1.10.2015, Weltimmo (C-230/14, EU:2015:639)²⁰

Weltimmo oli Slovakiassa rekisteröity yhtiö, joka piti yllä internetsivustoa, jolla se julkaisi Unkarissa sijaitsevia kiinteistöjä koskevia ilmoituksia. Tässä yhteydessä se käsitteli myös ilmoittajien henkilötietoja. Ilmoitukset olivat ensimmäisen kuukauden ajan maksuttomia mutta sen jälkeen maksullisia. Useat ilmoittajat olivat ensimmäisen kuukauden päätyttyä pyytäneet sähköpostitse ilmoituksensa ja samalla omien henkilötietojensa poistamista. Weltimmo ei ollut kuitenkaan poistanut tietoja, vaan oli laskuttanut asianomaisia henkilöitä palveluistaan. Laskujen jäätyä maksamatta Weltimmo oli välittänyt ilmoittajien henkilötiedot perintätoimistoille. Kyseiset ilmoittajat kantelivat Unkarin tietosuojaviranomaiselle. Kyseinen valvontaviranomainen määräsi Weltimmolle 10 miljoonan Unkarin forintin (HUF) (noin 32 000 euroa) suuruisen sakon direktiivin 95/46/EY²¹ täytäntöönpanemiseksi annetun Unkarin lainsäädännön rikkomisesta.

Weltimmo riitautti tämän jälkeen valvontaviranomaisen päätöksen Unkarin tuomioistuimissa. Kúria (ylin tuomioistuin, Unkari), jonka käsiteltäväksi asia tuli kassaatiovalituksen seurauksena, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, voiko Unkarin valvontaviranomainen mainitun direktiivin perusteella soveltaa kyseisen direktiivin mukaisesti annettua Unkarin lainsäädäntöä ja määrätä kyseisessä laissa säädetyn sakon.

Unionin tuomioistuin muistutti, että direktiivin 95/46/EY johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaan sijoittautumisen käsitettä tulkitaan joustavasti. Niinpä sen määrittämiseksi, onko yhtiöllä, joka on tietojen rekisterinpitäjä, kyseisessä direktiivissä tarkoitettu toimipaikka jossakin muussa jäsenvaltiossa kuin siinä jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa, jossa se on rekisteröity, on arvioitava sekä toimipaikan kiinteää luonnetta että taloudellisen toiminnan tosiasiallista harjoittamista tässä toisessa jäsenvaltiossa. Näin on etenkin sellaisten yritysten osalta, jotka käyttävät palvelujen tarjoamisessa yksinomaan internetiä (29 kohta).

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 95/46/EY 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että sen nojalla on mahdollista soveltaa henkilötietojen suoja koskevaa lainsäädäntöä, joka on muun jäsenvaltion lainsäädäntö kuin sen, jossa näiden tietojen rekisterinpitäjä on rekisteröity, kunhan rekisterinpitäjä harjoittaa kyseisen valtion alueella olevassa kiinteässä toimipaikassa aitoa ja todellista

²⁰ Kyseinen tuomio on esitelty vuoden 2015 vuosikertomuksessa, s. 55.

²¹ Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31).

toimintaa. Henkilöiden, joita tällainen tietojenkäsittely koskee, kansalaisuudella ei sen sijaan ole merkitystä (41 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta).

Siinä tapauksessa, että jäsenvaltion valvontaviranomainen tulee siihen tulokseen, että asianomaisten henkilötietojen käsittelyyn ei sovelleta kyseisen jäsenvaltion vaan jonkin toisen jäsenvaltion oikeutta, kyseisen direktiivin 28 artiklan 1, 3 ja 6 kohtaa on tulkittava siten, että kyseinen valvontaviranomainen ei voi käyttää tehokkaita toimintavaltuuksia. Se ei siis voi määrätä jäsenvaltionsa oikeuden perusteella seuraamuksia sellaiselle henkilötietojen käsittelijälle, joka ei asu samassa jäsenvaltiossa. Asianomaisen jäsenvaltion alueelliseen itsemääräämisoikeuteen, laillisuusperiaatteeseen ja oikeusvaltion käsitteeseen perustuvista vaatimuksista nimittäin johtuu, että rankaisuvallan käyttö ei voi tapahtua lähtökohtaisesti niiden lainmukaisten rajojen ulkopuolella, joiden rajoissa hallintoviranomaisella on jäsenvaltionsa oikeuden mukaisesti valtuudet toimia (56 ja 60 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 6.10.2015 (suuri jaosto), Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650)²²

Itävallan kansalainen Maximilian Schrems oli käyttänyt Facebookia vuodesta 2008 lähtien. Schremsin Facebookille antamat henkilötiedot siirrettiin kokonaan tai osittain Facebookin irlantilaisesta tytäryhtiöstä käsiteltäviksi palvelimille, jotka sijaitsivat Yhdysvaltojen alueella. Schrems teki Irlannin tietosuojavaltuutetulle kantelun, koska hän katsoi Edward Snowdenin Yhdysvaltojen tiedustelupalvelujen (erityisesti National Security Agencyn (NSA)) toiminnasta tekemien paljastusten perusteella, etteivät Yhdysvaltojen oikeussäännöt ja käytännöt taanneet kyseiseen maahan siirretyille henkilötiedoille riittävää suojaa viranomaisten siellä harjoittamalta tarkkailutoiminnalta. Irlannin viranomainen hylkäsi kantelun muun muassa sillä perusteella, että komissio oli 26.7.2000 tekemässään päätöksessä 2000/520/EY²³ katsonut Yhdysvaltojen takaavan siirrettävien henkilötietojen tietosuojan riittävän tason niin sanotussa safe harbor -järjestelmässä.

Asian tutkittavakseen saanut High Court (ylin tuomioistuin, Irlanti) tahtoi tietää, estikö kyseinen komission päätös kansallista valvontaviranomaista tutkimasta kantelua, jolla väitetään, että kolmas valtio ei takaa riittävää tietosuojan tasoa, ja tarvittaessa keskeyttämistä riidanalaisen tietojen siirtämisen.

Unionin tuomioistuin vastasi, että toimenpiteessä, jolla henkilötietoja siirretään jäsenvaltiosta kolmanteen maahan, on itsessään kyse direktiivin 95/46/EY²⁴ 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettua henkilötietojen käsittelystä jäsenvaltion alueella. Niinpä kansallisilla viranomaisilla on toimivalta valvoa, noudatetaanko henkilötietojen siirtämisessä niiden jäsenvaltiosta kolmanteen maahan direktiivissä 95/46/EY asetettuja edellytyksiä (43–45 ja 47 kohta).

Niin kauan kuin unionin tuomioistuin, jolla on yksin toimivalta todeta unionin toimi pätemättömäksi, ei ole todennut komission päätöstä pätemättömäksi, jäsenvaltiot ja niiden elimet eivät voi toteuttaa kyseisen päätöksen vastaisia toimenpiteitä esimerkiksi sen toteamiseksi sitovasti, ettei päätöksen kohteena oleva kolmas maa takaa tietosuojan riittävää tasoa. Jos valvontaviranomainen päätyy katsomaan, että oikeuksien ja vapauksien suojelua henkilötietojen käsittelyssä koskevan vaatimuksen tueksi esitetyt seikat ovat perusteettomia, ja tästä syystä hylkää vaatimuksen, henkilöllä, joka on esittänyt mainitun vaatimuksen, on oltava mahdollisuus käyttää tuomioistuimissa oikeussuojakeinoja, joiden avulla hän voi riitauttaa kyseisen itselleen epäedullisen päätöksen kansallisissa tuomioistuimissa. Päinvastaisessa tapauksessa, jossa mainittu viranomainen pitää henkilön, joka on saattanut sen

²² Kyseinen tuomio on esitelty vuoden 2015 vuosikertomuksessa, s. 53.

²³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisesti yksityisyyden suojaa koskevien safe harbor -periaatteiden antaman suojan riittävydestä ja niihin liittyvistä Yhdysvaltojen kauppaministeriön julkaisemista tavallisimmista kysymyksistä 26.7.2000 tehty komission päätös 2000/520/EY (EYVL L 215, 25.8.2000, s. 7).

²⁴ Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31).

käsiteltäväksi tällaisen vaatimuksen, esittämiä perusteita perusteltuina, saman viranomaisen on direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan kolmannen luetelmakohdan, luettuna erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdan valossa, mukaisesti voitava olla asianosaisena oikeudenkäynnissä (51, 52, 61, 62, 64 ja 65 kohta).

Direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohtaa, luettuna Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7, 8 ja 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että kyseiseen säännökseen perustuva päätös, jolla komissio toteaa kolmannen maan takaavan tietosuojan riittävän tason, ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion valvontaviranomainen tutkii vaatimuksen, jonka henkilö on esittänyt oikeuksiensa ja vapauksiensa suojasta jäsenvaltiosta kyseiseen kolmanteen maahan siirrettyjen henkilötietojensa käsittelyssä, kun henkilön mukaan kyseisessä maassa voimassa olevat oikeussäännöt ja käytännöt eivät takaa tietosuojan riittävää tasoa (58, 59, 63 ja 66 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohtaan sisältyvän ilmauksen ”tietosuojan riittävä taso” on katsottava edellyttävän, että kyseinen kolmas maa tosiasiallisesti takaa maan sisäisen lainsäädäntönsä tai kansainvälisten sitoumustensa johdosta perusvapauksien ja -oikeuksien suojan sellaisen tason, joka pääosiltaan vastaa tasoa, joka taataan unionissa kyseisen direktiivin, luettuna Euroopan unionin perusoikeuskirjan valossa, nojalla (73, 75, 76 ja 78 kohta).

Safe harbor -periaatteita nimittäin sovelletaan vain oman varmennuksensa antaneisiin henkilötietoja unionista saaviin yhdysvaltalaisiin organisaatioihin, mutta vaatimuksena ei ole, että Yhdysvaltain viranomaiset noudattaisivat kyseisiä periaatteita. Lisäksi päätös 2000/520/EY mahdollistaa Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden ja yleisen edun tai sisäisen lainsäädännön vaatimukseen perustuvan puuttumisen niiden henkilöiden perusoikeuksiin, joiden henkilötiedot siirretään tai voitaisiin siirtää unionista Yhdysvaltoihin, sisältämättä toteamusta siitä, että Yhdysvalloissa olisi valtiollisia sääntöjä, joilla olisi tarkoitus rajoittaa mahdollista puuttumista kyseisiin oikeuksiin, ja sisältämättä mainintaa, että tällaista puuttumista vastaan on olemassa tehokasta oikeussuojaa.

Lisäksi komissio ylitti päätöksen 2000/520/EY 3 artiklalla toimivallan, joka sille annetaan direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohdassa, luettuna Euroopan unionin perusoikeuskirjan valossa, joten kyseinen 3 artikla on pätemätön (82, 87–89, 96–98 ja 102–105 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

5. Tekijänoikeus

Tuomio 3.7.2012 (suuri jaosto), UsedSoft (C-128/11, EU:C:2012:407)²⁵

Oracle-yhtiö kehitti ja jakeli varsinkin internetistä lataamisen avulla client-server-periaatteella toimivia tietokoneohjelmia. Asiakas latsi ohjelman kappaleen suoraan tietokoneelleen. Käyttöoikeus sisälsi luvan tallentaa kyseisen ohjelman kappale pysyvästi palvelimelle ja saattaa se 25 käyttäjän saataville. Lisenssisopimusten mukaan asiakas sai rajoittamattomaksi ajaksi käyttöoikeuden, jota ei voitu luovuttaa ja joka oli tarkoitettu yksinomaan sen sisäiseen käyttöön. Saksalainen yhtiö UsedSoft myi Oraclen asiakkailta hankittuja lisenssejä. UsedSoftin asiakkaat, joilla ei vielä ollut kyseistä tietokoneohjelmaa, latsivat ohjelman kappaleen suoraan Oraclen internetsivulta sen jälkeen, kun ne olivat hankkineet tällaisen ”käytetyn” lisenssin. Asiakkaat, joilla oli jo kyseinen tietokoneohjelma, saattoivat ostaa täydennykseksi lisenssin tai osan lisenssistä lisäkäyttäjää varten. Tässä tapauksessa asiakkaat latsivat ohjelman tällaisten toisten käyttäjien työasemien käyttömuistiin.

²⁵ Kyseinen tuomio on esitelty vuoden 2012 vuosikertomuksessa, s. 37.

Oracle aloitti UsedSoftia vastaan oikeudenkäynnin saksalaisissa tuomioistuimissa tällaisen käytännön kieltämiseksi. Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) saattoi asian unionin tuomioistuimeen, jotta tämä tulkitsisi tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta annettua direktiiviä 2009/24/EY²⁶ kyseisessä asiayhteydessä.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 2009/24/EY 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että tietokoneohjelman kappaleen levitysoikeus raukeaa, jos tekijänoikeuden haltija, joka on sallinut – jopa ilmaiseksi – tämän kappaleen lataamisen internetistä tallennusalustalle, on myöntänyt myös kyseisen kappaleen käyttöoikeuden rajoittamattomaksi ajaksi sellaista vastiketta vastaan, jolla se voi saada omistamansa teoksen kappaleen taloudellista arvoa vastaavan korvauksen.

Tietokoneohjelman kappaleen lataaminen ja siihen liittyvän käyttöoikeuslisenssiä koskevan sopimuksen tekeminen muodostavat jakamattoman kokonaisuuden. Mainitut toimenpiteet merkitsevät kyseessä olevan tietokoneohjelman kappaleen omistusoikeuden siirtymistä. Tässä yhteydessä merkitystä ei ole sillä, onko kyseisen oikeuden haltija saattanut tietokoneohjelman kappaleen asiakkaan saataville internetsivulta toteutettavan lataamisen vai CD-ROMin tai DVD:n kaltaisen aineellisen alustan avulla (44–47 ja 72 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Lisäksi direktiivin 2009/24/EY 4 artiklan 2 kohtaa ja 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tilanteessa, jossa alun perin ensimmäiselle ostajalle myönnetty käyttöoikeuslisenssi jälleenmyydään, mikä merkitsee tekijänoikeuden haltijan internetsivulta ladatun tietokoneohjelman kappaleen jälleenmyyntiä, kyseisen lisenssin toinen ostaja sekä kaikki myöhemmät ostajat voivat vedota kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädettyyn levitysoikeuden raukeamiseen, ja niillä on toisintamisoikeus (88 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 10.11.2016, Vereniging Openbare Bibliotheken (C-174/15, EU:C:2016:856)²⁷

Alankomaissa e-kirjojen lainaaminen yleisistä kirjastoista ei kuulunut tavanomaisiin kirjoihin sovellettavan yleisölle lainaamista koskevan järjestelmän piiriin. Yleiset kirjastot saattoivat e-kirjoja saataville internetissä oikeuksienhaltijoiden kanssa tehtyjen lisenssisopimusten perusteella. Alankomaiden yleisten kirjastojen yhdistys Vereniging Openbare Bibliotheken (jäljempänä VOB) katsoi, että tavanomaisia kirjoja koskevaa järjestelmää pitäisi soveltaa myös digitaaliseen lainaamiseen. Niinpä se nosti oikeudenkäynnin kirjailijoille kuuluvan vastikkeen keräämisestä vastuussa olevaa säätiötä Stichting Leenrechtia vastaan tämänsisältöisen vahvistuskanteen. VOB:n kanne koski ”yksi kappale, yksi käyttäjä” -mallin mukaisesti järjestettyä lainaamista eli e-kirjan kappaleen lainaamista siten, että kappale saatetaan yleisön kirjaston palvelimelle, josta käyttäjä voi lataamalla mainitun kappaleen valmistaa siitä kappaleen omalle tietokoneelleen, kun otetaan huomioon, että laina-aikana voidaan ladata vain yksi kappale ja ettei kyseisen käyttäjän lataama kappale ole enää käytettävissä laina-ajan päätyttyä. Asian ratkaistavakseen saanut rechtbank Den Haag (Haagin alioikeus, Alankomaat) tiedustelee unionin tuomioistuimelta, onko vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla annetun direktiivin 2006/115/EY²⁸ 1 artiklan 1 kohtaa, 2 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kyseisissä säännöksissä tarkoitettu käsite ”lainaus” kattaa tällaisen kirjan digitaalisen kappaleen lainauksen, ja onko mainittu direktiivi esteenä tällaiselle käytännölle.

²⁶ Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/24/EY (EUVL L 111, 5.5.2009, s. 16).

²⁷ Kyseinen tuomio on esitelty vuoden 2016 vuosikertomuksessa, s. 58.

²⁸ Vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/115/EY (EUVL L 376, 27.12.2006, s. 28).

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 2006/115/EY 1 artiklan 1 kohtaa, 2 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kyseisissä säännöksissä tarkoitettu käsite ”lainaus” kattaa ”yksi kappale, yksi käyttäjä” -mallin mukaisen lainaamisen.

Direktiivin 2006/115/EY 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa esiintyvällä käsitteellä ”vuokraus” on nimittäin ymmärrettävä tarkoitettavan pelkästään aineellisia kohteita ja kyseisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdan käsitteellä ”kopio” vuokrauksen yhteydessä pelkästään fyysiselle alustalle tallennettuja kappaleita. Tällaista päätelmää tukee lisäksi mainitun direktiivin tavoite. Sen johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa nimittäin mainitaan muun muassa, että tekijänoikeus on mukautettava uusiin taloudellisiin tosiseikkoihin, kuten uusiin käyttötapoihin (35, 39, 44–46 ja 54 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Lisäksi unionin oikeutta on tulkittava siten, ettei se ole esteenä sille, että jäsenvaltio asettaa direktiivin 2006/115/EY 6 artiklan 1 kohdan soveltamisen edellytykseksi sen, että yleisen kirjaston saataville saattama kirjan digitaalinen kappale on saatettu markkinoille kyseisen kappaleen sellaisen unionissa tapahtuneen ensimmäisen myynnin tai muun omistusoikeuden siirron kautta, jonka on suorittanut yleisölle levitystä koskevan oikeuden haltija tai joka on suoritettu hänen suostumuksellaan direktiivin 2001/29/EY²⁹ 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Jäsenvaltioilla ei ole estettä säätää tarvittaessa lisäedellytyksistä, joilla parannetaan tekijänoikeuksien suojaa mainitussa direktiivissä nimenomaisesti säädetystä (61 ja 65 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

Direktiivin 2006/115/EY 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että siinä säädettyä yleisölle lainaamista koskevaa poikkeusta sovelletaan siihen, että yleinen kirjasto saattaa kirjan digitaalisen kappaleen saataville, kun kyseinen kappale on saatu laittomasta lähteestä (67, 68 ja 72 kohta sekä tuomiolauselman 3 kohta).

Tuomio 8.9.2016, GS Media (C-160/15, EU:C:2016:644)³⁰

GS Media ylläpiti internetsivustoa nimeltä GeenStijl, joka oli yksi kymmenestä suosituimmasta uutissivustosta Alankomaissa. GS Media oli julkaissut vuonna 2011 artikkelin ja hyperlinkin, jonka kautta lukijat päätyivät australialaiselle internetsivustolle, jossa Britt Geertruida Dekkeristä otettuja valokuvia oli saatavilla. Valokuvat oli julkaistu australialaisella sivustolla ilman kuukausittain ilmestyvän Playboy-lehden kustantajan Sanoman, jolle kyseessä olevien valokuvien tekijänoikeudet kuuluivat, suostumusta. GS Media kieltäytyi poistamasta kyseistä hyperlinkkiä Sanoman pyynnöstä huolimatta. Kun australialainen internetsivusto oli poistanut valokuvat Sanoman pyynnöstä, GeenStijl julkaisi uuden artikkelin, joka sisälsi myös hyperlinkin toiselle sivustolle, jossa kyseessä olevat valokuvat oli mahdollista nähdä. Viimeksi mainittu sivusto noudatti samoin Sanoman pyyntöä poistaa valokuvat. GeenStijl-sivuston kommentoijat lisäsivät sivuston foorumiin uusia hyperlinkkejä toisille verkkosivuille, joilla kyseiset valokuvat oli mahdollista nähdä. Sanoman mukaan GS Media loukkasi tekijänoikeutta. Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat), jolle tehtiin asiassa kassaatiovalitus, esitti unionin tuomioistuimelle kysymyksiä tästä aiheesta. Direktiivin 2001/29/EY³¹ mukaan tekijänoikeuden haltijan on nimittäin annettava lupa jokaiseen toimeen, jolla teos välitetään yleisölle.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen vahvistamiseksi, onko kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna ”yleisölle välittämisenä” pidettävä sitä, että internetsivustolle laitetaan sellaisiin suojattuihin teoksiin johtava hyperlinkki, jotka ovat vapaasti

29 Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10).

30 Tämä tuomio on esitelty vuoden 2016 vuosikertomuksessa, s. 58.

31 Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10).

saatavilla toisella internetsivustolla ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa, on tutkittava, laittaako kyseiset linkit esille voittoa tavoittelematta henkilö, joka ei tiennyt tai jonka ei kohtuudella pitänyt tietää siitä, että kyseiset teokset oli lainvastaisesti julkaistu mainitulla toisella internetsivustolla, vai nimenomaan voittoa tavoitellen, jolloin hänen oletetaan olleen tästä tietoinen.

Jos näytetään toteen, että henkilö esimerkiksi tekijänoikeuden haltijoilta saamansa ilmoituksen vuoksi tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että hänen sivulle laittamansa hyperlinkki tarjoaa pääsyn internetissä lainvastaisesti julkaistuun teokseen, kyseisen linkin tarjoamista on pidettävä direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”yleisölle välittämisenä”. Jos linkki on laitettu sivulle voitontavoittelutarkoituksessa, linkin esille laittavalta voidaan odottaa sitä, että hän suorittaa tarvittavat tarkistukset varmistautuakseen siitä, ettei asianomaista teosta ole julkaistu lainvastaisesti sivustolla, johon mainitut hyperlinkit johtavat. Tällaisessa tilanteessa – ja siltä osin kuin kyseistä kumottavissa olevaa oletttamaa ei ole kumottu – sellaisen hyperlinkin laittamista esille, joka johtaa internetissä lainvastaisesti julkaistuun teokseen, on pidettävä direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”yleisölle välittämisenä” (33, 47–51 ja 55 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 14.6.2017, Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456)³²

Ziggo ja XS4ALL toimivat internetyhteyden tarjoajina. Merkittävä osa niiden asiakkaista käytti onlinejakoalusta ”The Pirate Baytä”. Kyseisellä alustalla käyttäjät saattoivat jakaa ja ladata osissa (”torrents”) käyttäjien omilla tietokoneilla olevia teoksia. Suurin osa kyseessä olevista tiedostoista oli tekijänoikeudella suojattuja teoksia ilman, että oikeuksien haltija oli antanut tämän palvelun hallinnoijille ja käyttäjille oikeuden kyseessä olevaan jakamiseen. Stichting Brein, joka on tekijänoikeuksien haltijoiden etujen puolustamisesta vastaava hollantilainen säätiö, saattoi asian hollantilaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi, jotta nämä velvoittavat Ziggon ja XS4ALLin estämään The Pirate Bayn verkkotunnukset ja IP-osoitteet.

Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat) halusi lähinnä tietää, onko The Pirate Bayn kaltaisen jakoalustan toiminta direktiivissä 2001/29/EY³³ tarkoitettua ”yleisölle välittämistä” ja voiko tällainen toiminta täten loukata tekijänoikeutta.

Unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yleisölle välittämisen käsitettä on tulkittava siten, että se kattaa sellaisen internetissä toimivan jakoalustan saataville saattamisen ja hallinnoinnin, joka indeksoimalla suojattuja teoksia koskevia metatietoja ja tarjoamalla käyttöön hakukoneen antaa kyseisen jakoalustan käyttäjille mahdollisuuden paikallistaa nämä teokset ja jakaa niitä vertaisverkossa (peer-to-peer).

On todettava, kuten direktiivin 2001/29/EY johdanto-osan 23 perustelukappaleesta käy ilmi, että kyseisessä 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tekijän oikeus välittää teoksia yleisölle koskee kaikenlaista teoksen siirtoa ja edelleen siirtoa yleisölle, joka ei ole läsnä paikassa, josta välittäminen saa alkunsa, sekä langallisesti että langattomasti, mukaan lukien yleisradiointi.

Unionin tuomioistuin on jo aiemmin katsonut tästä, että sen johdosta, että internetsivustolla tarjotaan klikattavia linkkejä suojattuihin teoksiin, jotka on julkaistu toisella sivustolla rajoittamatta millään tavalla sille pääsyä, ensimmäisen sivuston käyttäjille tarjotaan välitön mahdollisuus saada mainitut teokset saataviinsa. Asia on näin myös sellaisen mediasoittimen myynnin osalta, johon on etukäteen asennettu internetissä saatavilla olevia add-on-tiedostoja, jotka sisältävät hyperlinkkejä yleisön vapaasti käytettävissä oleville internetsivustoille, joilla on asetettu yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattuja

³² Tämä tuomio on esitelty vuoden 2017 vuosikertomuksessa, s. 69.

³³ Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10).

teoksia ilman tekijänoikeuden haltijoiden lupaa. Näin ollen tästä oikeuskäytännöstä voidaan päätellä, että lähtökohtaisesti kaikki toiminta, jolla käyttäjä antaa täysin asiointilasta tietoisena asiakkailleen pääsyn suojattuihin teoksiin, voi olla direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ”välittämistä”.

Direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ”yleisölle välittämisenä” pitäminen edellyttää, että suojatut teokset todella välitetään yleisölle. Yleisön käsitteelle on ominaista tietty vähimmäistaso. Näin ollen ei ole ainoastaan tärkeää tietää, kuinka monen henkilön saatavilla sama teos on samanaikaisesti, vaan myös, kuinka monen heistä saatavilla se on peräkkäin (30–34, 40, 41 ja 48 kohta sekä tuomiolauselma).

II. Sähköistä kaupankäyntiä koskeva sääntely

1. Mainonta

Tuomio 23.3.2010 (suuri jaosto), Google France (yhdistetyt asiat C-236/08–C-238/08, EU:C:2010:159)³⁴

Google-yhtiö ylläpiti hakukonetta internetissä ja tarjosi muun muassa AdWords-nimisen maksullisen indeksointipalvelun. Tämä palvelu mahdollisti sen, että talouden toimijat voivat yhden tai useamman avainsanan valitsemalla saada aikaiseksi sen, että näkyviin tulee kaupallisen viestin sisältävä mainoslinkki kyseisen talouden toimijan sivustolle. Vuitton, joka on yhteisön tavaramerkin Vuitton haltija, sekä muut ranskalaisten tavaramerkkien haltijat havaitsivat, että kun internetin käyttäjät Googlen hakukonetta käyttäessään syöttivät sanoja, jotka vastasivat näitä tavaramerkkejä, tulokseksi saatiin linkkejä sivustoille, joilla tarjottiin jäljitelmiä Vuittonin tavaroista, sekä linkkejä muiden tavaramerkkien haltijoiden kilpailijoiden sivustoille. Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, onko lainmukaista käyttää tavaramerkkejä vastaavia merkkejä avainsanoina internetin indeksointipalvelussa ilman tavaramerkkien haltijoiden lupaa.

Unionin tuomioistuin totesi, että tällainen internetin indeksointipalvelun tarjoaja ei käytä tätä merkkiä direktiivin 89/104/ETY³⁵ 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa tai asetuksen (EY) N:o 40/94³⁶ 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, vaikka se antaa mainostajien valita tavaramerkkien kanssa samanlaisia merkkejä avainsanoiksi, tallentaa nämä merkit ja esittää asiakkaidensa mainokset näiden merkkien perusteella. Se, että kolmas käyttää sellaista merkkiä, joka on sama tai samankaltainen kuin tavaramerkin haltijan tavaramerkki, edellyttää sitä, että tämä kolmas käyttää merkkiä omassa kaupallisessa viestinnässään, ja tämä käyttö on mainitussa direktiivissä tarkoitettua käyttöä, kun mainonnalla pyritään johtamaan internetin käyttäjiä harhaan tämän kolmannen tavaroiden tai palvelujen alkuperästä (53–57, 71–73 ja 105 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

Tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää mainostajaa mainostamasta, kun internetin keskivertokäyttäjä voi mainoksen perusteella hankalasti saada selville, ovatko mainoksessa tarkoitetut tavarat tai palvelut peräisin tavaramerkin haltijalta vai kolmannelta. Tavaramerkin keskeinen tehtävä muodostuu muun muassa sen mahdollistamisesta, että internetin käyttäjät kykenevät erottamaan tämän tavaramerkin haltijan tavarat tai palvelut sellaisista tavaroista tai palveluista, joilla on eri alkuperä (84, 85, 87–90 ja 99 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

³⁴ Tämä tuomio on esitelty vuoden 2010 vuosikertomuksessa, s. 40.

³⁵ Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21.12.1988 annettu neuvoston direktiivi 89/104/ETY (EYVL L 40, 11.2.1989, s. 1).

³⁶ Yhteisön tavaramerkistä 20.12.1993 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 40/94 (EYVL L 11, 14.1.1994, s. 1).

Vaikutukset, jotka perustuvat siihen, että kolmas käyttää tavaramerkin kanssa samanlaista merkkiä, eivät kuitenkaan itsessään aiheuta vahinkoa tavaramerkin mainontatehtävälle (91–95 kohta). Direktiivin 2000/31/EY³⁷ 14 artiklaa on tulkittava siten, että siinä vahvistettua sääntöä sovelletaan internetin indeksointipalvelun tarjoajaan, kun tällä palvelun tarjoajalla ei ole sellaista aktiivista roolia, jonka vuoksi tämä tuntee tallennetut tiedot tai valvoo niitä. Mikäli toiminta on puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista, mikä merkitsee sitä, että palveluntarjoaja ei tunne tallentamia tietoja eikä valvo niitä, mainittua palveluntarjoajaa ei voida pitää vastuussa (114, 119 ja 120 kohta sekä tuomiolauselman 3 kohta).

*Tuomio 11.7.2013, Belgian Electronic Sorting Technology (C-657/11, EU:C:2013:516)*³⁸

Yritykset Belgian Electronic Sorting Technology (BEST) ja Visys suunnittelivat, valmistivat ja pitivät kaupan laserteknologialla varustettuja lajittelijoita ja lajittelulinjoja. Visysin oli perustanut BESTin entinen työntekijä Bert Peelaers. Peelaers oli rekisteröinyt verkkotunnuksen "www.bestlasersorter.com" Visysin lukuun. Internetsivuston, jolla on tämä verkkotunnus, sisältö vastasi Visysin tavanomaisten internetsivustojen sisältöä, joihin voidaan tutustua verkkotunnusten "www.visys.be" ja "www.visysglobal.be" kautta. Mikäli hakukoneeseen "www.google.be" syötettiin sanat "Best Laser Sorter", toisena hakutuloksena BESTin internetsivuston jälkeen ilmestyi viittaus Visysin internetsivustoon. Visys käytti internetsivustoillaan muun muassa metatageja "Best+Helius" ja "Best+Genius". Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin Hof van Cassatie (ylin tuomioistuin, Belgia) esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön saadakseen tietää, voidaanko yhtäältä verkkotunnuksen rekisteröinnin ja käytön ja toisaalta metatagien käytön internetsivuston metatiedoissa katsoa kuuluvan direktiiveissä 84/450/ETY³⁹ ja 2006/114/EY⁴⁰ tarkoitetun mainonnan käsitteen alaan.

Unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 84/450/ETY 2 artiklan 1 kohtaa sekä direktiivin 2006/114/EY 2 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisissä säännöksissä määritelty mainonnan käsite kattaa verkkotunnuksen käytön sekä metatagien käytön internetsivuston metatiedoissa sellaisessa tilanteessa, jossa verkkotunnuksessa tai avainsanoista muodostuvissa metatageissa (keyword metatags) viitataan tiettyihin tavaroihin tai palveluihin tai yhtiön kauppanimen ja niiden käyttö merkitsee lisäksi tietoa tai esitystä, joka kohdistetaan potentiaalsiin kuluttajiin ja jolla näiden annetaan ymmärtää, että he löytävät internetsivuston, joka liittyy kyseisiin tavaroihin tai palveluihin tai vieläpä kyseiseen yhtiöön.

Mainonnan käsitettä ei nimittäin voida tulkita ja soveltaa siten, että sellaisiin elinkeinonharjoittajan tavaroidensa tai palvelujensa menekin edistämiseksi toteuttamiin toimenpiteisiin, joilla voidaan vaikuttaa kuluttajien taloudelliseen käyttäytymiseen ja näin ollen kyseisen elinkeinonharjoittajan kilpailijoihin, ei sovelleta kyseisissä direktiiveissä asetettuja vilpittömän kilpailun sääntöjä.

Kyseisen käsitteen soveltamisalaan ei sen sijaan kuulu verkkotunnuksen rekisteröinti sellaisenaan. Kyseessä on nimittäin yksinomaan muodollinen toimi, joka ei itsessään merkitse väistämättä sitä, että potentiaaliset kuluttajat saisivat tietää verkkotunnuksesta, eikä se näin ollen voi vaikuttaa näiden tekemiin valintoihin (39, 43, 48, 53 ja 60 kohta sekä tuomiolauselma).

37 Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL L 178, 17.7.2000, s. 1).

38 Tämä tuomio on esitelty vuoden 2013 vuosikertomuksessa, s. 41.

39 Harhaanjohtavaa mainontaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 10.9.1984 annettu neuvoston direktiivi 84/450/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2005/29/EY (EYVL L 250, 19.9.1984, s. 17).

40 Harhaanjohtavasta ja vertailevasta mainonnasta 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/114/EY (EUVL L 376, 27.12.2006, s. 21).

Tuomio 4.5.2017, Luc Vanderborght (C-339/15, EU:C:2017:335)⁴¹

Luc Vanderborght, Belgiaan sijoittautunut hammaslääkäri, oli mainostanut hammaslääkäripalveluja. Hän oli asentanut mainostaulun, jossa mainittiin hänen nimensä, hänen hammaslääkäriin pätevyytensä, hänen internetsivustonsa osoite sekä hänen vastaanottonsa puhelinnumero. Lisäksi Vanderborght oli perustanut internetsivuston, jossa annettiin asiakkaille tietoja niistä eri hoitomuodoista, joita annettiin hänen vastaanotollaan. Hän oli julkaissut lisäksi joitakin mainoksia paikallisissa sanomalehdissä. Vanderborghtia vastaan nostetut syytteet olivat seurausta kantelusta, jonka oli tehnyt hammaslääkärien ammattijärjestö Verbond der Vlaamse tandartsen. Belgian lainsäädännössä nimittäin kielletään kaikki suu- ja hammashoitoja koskeva mainonta sekä asetetaan mainonnalle pidättyvyysvaatimuksia. *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (Brysselin hollanninkielinen alioikeus, Belgia), jonka käsiteltäväksi asia saatettiin, päätti esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön tästä aiheesta.

Unionin tuomioistuimen mukaan direktiiviä 2000/31/EY⁴² on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle.

Direktiivin 2000/31/EY johdanto-osan 18 perustelukappaleessa täsmennetään, että käsitteeseen ”tietoyhteiskunnan palvelut” kuuluu suuri määrä verkossa toteutettavia taloudellisia toimia. Lisäksi tämän direktiivin 2 artiklan f alakohdassa täsmennetään, että kaupallisen viestinnän käsite kattaa muun muassa kaikki viestinnän muodot, joiden tarkoituksena on säänneltyä ammattia harjoittavan henkilön palvelujen edistäminen. Tästä seuraa, että internetsivustolla suoritettu suu- ja hammashoitopalveluja koskeva mainonta muodostaa tällaisen palvelun (36–39 kohta). Unionin lainsäätävä ei ole sulkenut säänneltyjä ammatteja direktiivin 2000/31/EY 8 artiklan 1 kohdassa säädetyn verkossa tapahtuvan kaupallisen viestinnän sallimisen periaatteen ulkopuolelle. Vaikka siten tässä säännöksessä sallitaan se, että otetaan huomioon terveysalan ammattien erityispiirteet niihin liittyvien ammatillisten sääntöjen laatimisessa rajaamalla verkossa tapahtuvan kaupallisen viestinnän muodot ja tavat erityisesti sen takaamiseksi, ettei potilaiden luottamusta näihin ammatteihin horjuteta, näillä ammatillisilla säännöillä ei kuitenkaan voida kieltää yleisesti ja ehdottomasti kaikenlaista verkossa tapahtuvaa mainontaa, jolla on tarkoitus edistää tällaista ammattia harjoittavan henkilön toimintaa (48–50 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

SEUT 56 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle lainsäädännölle, jossa kielletään yleisesti ja ehdottomasti suu- ja hammashoitopalvelujen kaikenlainen mainonta.

Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksen osalta on otettava huomioon se, että ihmisten terveyden ja hengen suojaaminen on EUT-sopimuksessa suojelluista oikeushyvistä ja intresseistä tärkein ja että lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden asiana on päättää siitä tasosta, jolla ne aikovat suojella kansanterveyttä.

Kaikki tällä lainsäädännöllä kielletyt mainokset eivät sellaisinaan saa aikaan mainittujen tavoitteiden kanssa ristiriitaisia vaikutuksia. Näin ollen on katsottava, että pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön tavoitteet voidaan saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä (71–73, 75 ja 76 kohta sekä tuomiolauselman 3 kohta).

⁴¹ Tämä tuomio on esitelty vuoden 2017 vuosikertomuksessa, s. 76.

⁴² Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL L 178, 17.7.2000, s. 1).

Tuomio 30.3.2017, Verband Sozialer Wettbewerb eV (C-146/16, EU:C:2017:243)

Riita-asian kohteena oli DHL Paketin julkaisema mainos sanomalehdessä; DHL Paket ylläpiti MeinPaket.de-nimistä verkkokauppa-alustaa, jossa elinkeinonharjoittajana toimivat myyjät tarjosivat tuotteitaan myytäväksi. Mainoksessa esitettyjä, tuotekoodilla varustettuja tavaroita oli mahdollista ostaa kolmannelta myyjältä mainitun alustan kautta. Kirjaututtuaan sivustolle käyttäjä saattoi syöttää vastaavan tuotekoodin päästäkseen verkkosivulle, jossa kyseessä oleva tavara esiteltiin yksityiskohtaisemmin ja jossa mainittiin myyjä, jota koskevia merkityksellisiä tietoja voitiin selata tätä koskevan otsikon alla.

Verband Sozialer Wettbewerb (jäljempänä VSW), joka on yhdistys, johon kuuluu muun muassa sähkö- ja elektroniikkatuotteiden tarjoajia sekä postimyyntiyrityksiä, jotka tarjoavat kaikenlaisia tavaroita, katsoi, että julkaistu mainos merkitsi sopimatonta kaupallista menettelyä. VSW:n mukaan DHL Paket ei täyttänyt velvollisuuttaan ilmoittaa sen verkkokauppa-alustaa käyttävien tarjoajien henkilöllisyys ja maantieteellinen osoite. VSW saattoi asian tuomioistuimen käsiteltäväksi ja vaati kyseisen mainonnan lopettamista.

Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) esitti ennakkoratkaisupyynnön unionin tuomioistuimelle, joka totesi, että direktiivin 2005/29/EY⁴³ 7 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen mainos, joka kuuluu tässä direktiivissä tarkoitettuun käsitteeseen ”ostokehutus”, voi täyttää tässä säännöksessä säädetyn tietojenantamisvelvollisuuden.

Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen tehtävänä on tutkia tapaus tapaukselta ensinnäkin, oikeuttavatko paikkaan liittyvät rajoitukset mainostekstissä siihen, että tarjoajaa koskevia tietoja asetetaan käyttöön vasta verkkokauppa-alustalla, ja mahdollisesti toiseksi, ilmoitetaanko direktiivin 2005/29/EY 7 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaan vaadittavat tiedot verkkokauppa-alustan osalta yksinkertaisesti ja nopeasti (33 kohta ja tuomiolauselma).

Tuomio 3.3.2016, Daimler AG (C-179/15, EU:C:2016:134)

Együd Garage, Unkarin oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka on erikoistunut Mercedes-autojen myyntiin ja korjaukseen, oli tehnyt huoltopalvelusopimuksen Daimlerin kanssa, joka on Mercedes-autojen saksalainen valmistaja ja kansainvälisen tavaramerkin Mercedes-Benz haltija. Unkarilaisella yhtiöllä oli oikeus käyttää tätä tavaramerkkiä sekä lisätä omiin mainoksiinsa näkyville maininta ”valtuutettu Mercedes-Benz-huoltoliike”. Huoltopalvelusopimuksen tultua irtisanotuksi Együd Garage yritti poistaa kaikki internetissä olevat mainokset, joiden perusteella yleisö olisi saattanut luulla sen olevan yhä sopimussuhteessa Daimleriin. Toteutetuista toimenpiteistä huolimatta tällaisen liittynän sisältävien mainosten levittäminen jatkui internetissä ja hakukoneiden luetteloissa. Fővárosi Törvényszék (Budapestin alioikeus, Unkari) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, voiko Daimler tavaramerkkidirektiivin 2008/95/CE⁴⁴ perusteella vaatia aikaisempaa sopimuskumppaniaan toteuttamaan perusteellisia toimia, jotta tämä välttyy aiheuttamasta vahinkoa Daimlerin tavaramerkille.

Unionin tuomioistuin totesi, että kun kolmas käyttää tavaramerkkiä tavaramerkin haltijan suostumuksetta tarkoituksin ilmoittaa yleisölle, että kyseinen kolmas korjaa ja huoltaa tällä tavaramerkillä varustettuja tavaroita tai että se on erikoistunut kyseisiin tavaroihin, tällainen menettely merkitsee direktiivin 2008/95/EY 5 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua tavaramerkin

43 Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY (EUVL L 149, 11.6.2005, s. 22).

44 Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 22.10.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/95/EY (EUVL L 299, 8.11.2008, s. 25).

käyttämistä. Tavaramerkin haltija voi kieltää tällaisen käytön, jollei kyseisen direktiivin 6 artiklaa, joka liittyy tavaramerkkiin kohdistuviin rajoituksiin, tai kyseisen direktiivin 7 artiklaa, joka koskee tavaramerkkiin kuuluvien oikeuksien sammumista, sovelleta. Tavarankäytön ilmoittamistehtävälle aiheutetaan vahinkoa, jos tämä käyttäminen tapahtuu ilman tavaramerkin haltijan suostumusta (28–30 kohta).

Mainitun direktiivin 5 artiklan 1 kohdan a ja b alakohtaa on tulkittava siten, ettei kyse ole tavaramerkin käytöstä, kun kyseinen kolmas henkilö ei ole laittanut mainittua mainosta eikä sitä ole laitettu hänen nimissään tai, olettaen, että tämä kolmas on laittanut kyseisen mainoksen tai se on laitettu hänen nimissään haltijan suostumuksella, kun kyseinen kolmas henkilö on nimenomaisesti vaatinut sen internetsivuston ylläpitäjää, jolta hän oli tilannut mainoksen, poistamaan sen tai siinä olevan tavaramerkkiä koskevan maininnan. Mainostajaa ei voida asettaa vastuuseen kyseisten internetissä olevien indeksointisivustojen ylläpitäjien kaltaisten muiden taloudellisten toimijoiden, jotka eivät toimi mainostajan tilauksesta vaan omasta aloitteestaan ja omissa nimissään, itsenäisistä toimista.

Tavaramerkin haltijalla ei näissä kahdessa tilanteessa ole direktiivin 2008/95/EY 5 artiklan 1 kohdan a tai b alakohdan perusteella oikeutta toimia mainostajaa vastaan, jotta tätä kielletäisiin laittamasta internetiin mainos, jossa mainitaan sen tavaramerkki (34, 36, 37 ja 44 kohta sekä tuomiolauselma).

2. Kilpailuoikeus

Tuomio 13.10.2011, Pierre Fabre (C-439/09, EU:C:2011:649)

Yhtiö Pierre Fabre Dermo-Cosmétique (jäljempänä PFDC) valmisti ja myi kosmetiikkatuotteita apteekeissa Euroopan markkinoilla. Kyseessä olevia tuotteita ei luokiteltu lääkkeiksi. Näiden tuotteiden jakelusopimuksissa kuitenkin täsmennettiin, että myynnin oli tapahduttava fyysisissä tiloissa ja että proviisorin läsnäolo on välttämätön, mikä käytännössä merkitsi rajoitusta kaikenlaiselle myynnille internetissä. Ranskan kilpailuviranomainen totesi, että koska käytännössä kaikenlainen myynti internetissä on kiellettyä, PFDC:n jakelusopimuksia oli pidettävä sekä Ranskan lainsäädännön että Euroopan unionin kilpailuoikeuden vastaisina kilpailua rajoittavina sopimuksina. PFDC nosti kyseisestä päätöksestä kanteen cour d'appel de Paris'ssa (Pariisin ylioikeus, Ranska), joka tiedusteli unionin tuomioistuimelta, kuuluko yleinen ja ehdoton kieltä myydä internetissä tarkoitukseen perustuviin kilpailunrajoituksiin, jos tällaiseen sopimukseen voidaan soveltaa ryhmäpoikkeusta, ja mikäli ryhmäpoikkeusta ei voida soveltaa, voidaanko tähän sopimukseen soveltaa SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaista yksittäispoikkeusta.

Unionin tuomioistuin vastasi, että SEUT 101 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että valikoivassa jakelujärjestelmässä käytetty sopimuslauseke merkitsee mainitussa määräyksessä tarkoitettua tarkoitukseen perustuvaa rajoitusta, jos yksittäistapauksittain suoritettavan tutkinnan perusteella ilmenee, ettei tällainen sopimuslauseke ole objektiivisesti perusteltu. Tällainen sopimuslauseke nimittäin rajoittaa huomattavasti valtuutetun jakelijan mahdollisuutta myydä sopimustuotteita asiakkaille, jotka sijaitsevat sille sopimuksen mukaan kuuluvan alueen tai sen toiminta-alueen ulkopuolella. Tällä lausekkeella voidaan täten rajoittaa kilpailua kyseisellä alalla.

On kuitenkin olemassa oikeutettuja tarpeita, jotka oikeuttavat hintakilpailun vähentämisen muihin tekijöihin kuin hintaan perustuvan kilpailun hyväksi, eli esimerkiksi sellaisen erikoistuneen kaupan säilyttäminen, joka kykenee tarjoamaan erityispalveluja korkealaatuisten ja teknisesti kehittyneiden tuotteiden yhteydessä. Tässä yhteydessä valikoivan jakelujärjestelmän perustaminen ei kuulu SEUT 101 artiklan 1 kohdassa määrätyn kiellon piiriin, jos jälleenmyyjät valitaan objektiivisin laadullisin perustein, jotka on vahvistettu siten, että ne koskevat samalla tavalla kaikkia potentiaalisia jälleenmyyjä, ja joita sovelletaan syrjimättä, ja jos kyseessä olevan tuotteen ominaispiirteet edellyttävät tällaista

jakeluverkostoa tuotteen laadun ylläpitämiseksi ja sen asianmukaisen käytön varmistamiseksi sekä jos asetetuilla kriteereillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen. Erityisesti kosmetiikkatuotteista ja henkilökohtaisista hygieniatuotteista on todettava, että tavoite säilyttää kyseisten tuotteiden arvokkuutta koskeva mielikuva ei voi olla hyväksyttävä tavoite kilpailun rajoittamiseksi (38, 40, 41, 46 ja 47 kohta sekä tuomiolauselma).

Asetuksen (EY) N:o 2790/1999⁴⁵ 4 artiklan c alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisen asetuksen 2 artiklassa säädettyä ryhmäpoikkeusta ei sovelleta vertikaalisiin sopimuksiin, joilla pyritään rajoittamaan samalla jälleenkaupan portaalla toimivien valikoivan jakelujärjestelmän jäsenten aktiivista tai passiivista myyntiä loppukäyttäjille, rajoittamatta kuitenkaan mahdollisuutta kieltää järjestelmän jäsentä toimimasta valtuuttamattomassa liikkeessä (53, 54, 56, 58 ja 59 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 6.12.2017, Coty Germany (C-230/16, EU:C:2017:941)

Coty Germany myi ylellisyyskosmetiikkaa Saksassa. Varmistaakseen ylellisen tuotekuvansa se piti kaupan tiettyjä tuotemerkkejään valikoivaa jakeluverkostoa eli valtuutettuja jakelijoita käyttäen. Viimeksi mainittujen jakelijoiden myyntipaikkojen oli täytettävä tietyt ympäristöä, varustelua ja sisustusta koskevat vaatimukset. Valtuutetut jakelijat saivat lisäksi myydä kyseessä olevia tuotteita internetissä, kunhan tämä tapahtui jakelijan omalla ”sähköisellä näyteikkunalla” tai ei-valtuutettujen kolmansien kauppa-alustoilla, kun viimeksi mainittujen mukaan ottaminen ei näy kuluttajalle ulospäin tunnistettavalla tavalla. Valtuutettuja jakelijoita kiellettiin sen sijaan nimenomaisesti myymästä tuotteita internetissä käyttämällä kolmansien kauppa-alustoja, jotka toimivat ulospäin tunnistettavalla tavalla kuluttajiin nähden.

Coty Germany saattoi asian saksalaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi Parfümerie Akzentea vastaan, jotta viimeksi mainittua kiellettäisiin kyseisen sopimusmääräyksen perusteella jakelemasta Cotyn tuotteita amazon.de-kauppapaikan kautta. Oberlandgericht Frankfurt am Mainilla (Frankfurt am Mainin ylin alueellinen tuomioistuin, Saksa) oli epäilyksiä tämän määräyksen lainmukaisuudesta unionin kilpailuoikeuden nojalla, mistä syystä se esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön tältä osin.

Unionin tuomioistuimen mukaan SEUT 101 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tällainen luksustuotteiden valikoiva jakelujärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan kyseisten tuotteiden ylellinen tuotokuva, on kyseisen määräyksen mukainen, jos jälleenmyyjät valitaan objektiivisin laadullisin perustein, jotka on vahvistettu siten, että ne koskevat samalla tavalla kaikkia potentiaalisia jälleenmyyjä ja niitä sovelletaan syrjimättä, ja jos asetetuilla kriteereillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen (36 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta).

Asetuksen (EU) N:o 330/2010⁴⁶ 4 artiklaa on lisäksi tulkittava siten, että sillä, että markkinoilla jakelijoina toimivia luksustuotteiden valikoivan jakelujärjestelmän jäseniä kielletään ottamasta internetmyynnissä mukaan kolmansia yrityksiä ulospäin tunnistettavalla tavalla, ei rajoiteta asiakaskuntaa kyseisen asetuksen 4 artiklan b alakohdassa tarkoitettulla tavalla eikä passiivista myyntiä loppukäyttäjille saman artiklan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla (69 kohta ja tuomiolauselman 3 kohta).

45 EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin 22.12.1999 annettu komission asetus (EY) N:o 2790/1999 (EYVL L 336, 29.12.1999, s. 21).

46 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin 20.4.2010 annettu komission asetus (EU) N:o 330/2010 (EUVL L 102, 23.4.2010, s. 1).

3. Lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden myynti verkossa

Tuomio 11.12.2003 (täysistunto), Deutscher Apothekerverband (C-322/01, EU:C:2003:664)⁴⁷

Pääasiassa asianosaisina olivat Deutscher Apothekerverband eV, yhdistys, jonka tarkoituksena on puolustaa apteekkarien ammattikunnan taloudellisia ja yhteiskunnallisia intressejä, ja o8oo DocMorris NV, Alankomaihin sijoittautunut apteekki. Proviisori Jacques Waterval oli yksi Doc Morrisin lakimääräisistä edustajista. Kesäkuusta 2000 lukien DocMorris ja Waterval ylläpitivät lääkkeiden myyntiin tarkoitettua internetsivustoa osoitteessa www.o8ooDocMorris.com. Kyseessä olivat lääkkeet, jotka oli hyväksytty joko Saksassa tai Alankomaissa. Tämäntyyppisiä lääkkeitä luovutettiin ainoastaan alkuperäisen lääkemääräyksen esittämistä vastaan. Apothekerverband riitautti Landgericht Frankfurt am Mainissa (Frankfurt am Mainin alueellinen alioikeus, Saksa) lääkkeiden tarjoamisen internetissä ja niiden toimittamisen rajat ylittävänä postimyyntinä. Apothekerverbandin mukaan Saksan lääkelain säännöksissä ei sallita tällaista toimintaa. Landgericht Frankfurt am Main tiedusteli yhteisöjen tuomioistuimelta, ovatko tällaiset kiellot tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteen vastaisia. Jos oletetaan EY 28 artiklaa rikotaan, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin halusi seuraavaksi tietää, onko pääasiassa kyseessä oleva Saksan lainsäädäntö tarpeen ihmisten terveyden ja elämän suojelemiseksi EY 30 artiklassa tarkoitettulla tavalla.

Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että kansallinen kiello on EY 28 artiklassa tarkoitettu vaikutukseltaan vastaava toimenpide. Kiello koskee enemmän kyseisen maan ulkopuolelle sijoittautuneita apteekkeja, ja se saattaa haitata enemmän muista jäsenvaltioista peräisin olevien kuin kotimaisten tuotteiden pääsyä markkinoille.

EY 30 artiklalla voidaan oikeuttaa tällainen kansallinen kiello, mikäli kiello koskee lääkemääräystä edellyttäviä lääkkeitä. Kun otetaan nimittäin huomioon ne riskit, jotka saattavat liittyä näiden lääkkeiden käyttöön, on välttämätöntä pystyä todentamaan tehokkaasti ja luotettavasti lääkäreiden laatimien lääkemääräysten aitous sekä turvaamaan näin lääkkeen toimittaminen joko asiakkaalle itselleen tai henkilölle, jonka tämä on valtuuttanut vastaanottamaan lääkkeen puolestaan. Sitä vastoin EY 30 artiklaan ei voida vedota lääkkeiden ehdottoman postimyyntikiellon oikeuttamiseksi (68, 74, 76, 112, 119, 124 ja 134 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Lisäksi on niin, että direktiivin 2001/83/EY⁴⁸ 88 artiklan 1 kohdan kanssa on ristiriidassa asianomaisessa jäsenvaltiossa ainoastaan apteekkeissa sallitusti myytävien lääkkeiden postimyyntin mainostamista koskeva kansallinen kiello, mikäli tämä kiello koskee lääkkeitä, jotka eivät edellytä lääkemääräystä.

Direktiivin 2001/83/EY 88 artiklan 2 kohtaa, jossa sallitaan yleinen mainonta lääkemääräystä edellyttämättömien lääkkeiden osalta, ei voida tulkita niin, että siinä suljetaan pois lääkkeiden postimyyntin mainostaminen sillä perusteella, että apteekissa on oltava fyysisesti läsnä (143, 144 ja 148 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 2.12.2010, Ker-Optika (C-108/09, EU:C:2010:725)⁴⁹

Unkarin lainsäädännön mukaan piilolinssien myynti edellytti erikoisliikettä, jonka pinta-ala on vähintään 18 m² tai valmistukseen käytettävästä tilasta erotettua tilaa. Lisäksi näiden tuotteiden myyntin yhteydessä oli turvauduttava joko optikon tai silmälääkärin, jolla on piilolinssialan pätevyys, palveluihin.

⁴⁷ Tämä tuomio on esitelty vuoden 2003 vuosikertomuksessa, s. 26.

⁴⁸ Ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä 6.11.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/83/EY (EYVL L 311 28.11.2001, s. 67).

⁴⁹ Kyseinen tuomio on esitelty vuoden 2010 vuosikertomuksessa, s. 18.

Kuitenkin unkarilainen yhtiö Ker-Optika markkinoi piilolinssijä internetsivustollaan. Unkarin terveysviranomaiset kielsivät sitä harjoittamasta tätä toimintaa. Ker-Optika nosti kanteen tästä kielteisestä päätöksestä. Baranya megyei bíróság (Baranian alioikeus, Unkari), johon asia tuli käsiteltäväksi, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko unionin oikeus esteenä unkarilaiselle lainsäädännölle.

Unionin tuomioistuin vastasi, että piilolinssien myyntiä koskevat kansalliset säännöt kuuluvat direktiivin 2000/31/EY⁵⁰ soveltamisalaan, siltä osin kuin ne koskevat tarjoamista verkossa ja sopimuksen tekemistä sähköisessä muodossa. Sitä vastoin piilolinssien toimittamista koskevat kansalliset säännöt eivät kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan. SEUT 34 ja SEUT 36 artiklaa sekä direktiiviä 2000/31/EY on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa sallitaan piilolinssien myynti ainoastaan lääkinällisten laitteiden erikoisliikkeissä (28, 31 ja 77 kohta sekä tuomiolauselman).

Lainsäädäntöä on pidettävä SEUT 34 artiklassa kiellettynä määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaavana toimenpiteenä, koska kieltä myydä piilolinssijä internetissä kohdistuu piilolinssihin, jotka myydään postimyyntinä ja toimitetaan kyseisen jäsenvaltion alueella asuvien kuluttajien kotiosoitteeseen, ja se vie muista jäsenvaltioista peräisin olevilta toimijoilta mahdollisuuden käyttää tätä poikkeuksellisen tehokasta markkinointitapaa näiden tuotteiden kaupassa ja haittaa näin huomattavasti niiden pääsyä asianomaisen jäsenvaltion markkinoille.

Kansallinen lainsäätävä on ylittänyt sen harkintavallan rajat, joka koskee päättämistä tasosta, jolla se aikoo suojella kansanterveyttä ja kyseisellä lainsäädännöllä on katsottava ylitettävän se, mikä on tarpeen asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoite voidaan saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä, joilla tietyt rajoitukset kohdistetaan ainoastaan piilolinssien ensimmäiseen luovutukseen ja joilla asianomaiset taloudelliset toimijat veloitetaan asettamaan asiakkaan käytettäväksi pätevän optikon. Samoista syistä tämän lainsäädännön ei voida katsoa olevan oikeassa suhteessa direktiivin 2000/31/EY 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuun kansanterveyden suojelutavoitteeseen (58, 64, 74–76 ja 78 kohta sekä tuomiolauselman).

Tuomio 19.10.2016, Deutsche Parkinson Vereinigung (C-148/15, EU:C:2016:776)

Deutsche Parkinson Vereinigung, tukijärjestö, jonka tavoitteena on parantaa Parkinsonin tautia sairastavien potilaiden elinoloja, oli solminut alankomaalaisen postimyyntiapteekin DocMorrisin kanssa bonusjärjestelmän. Sen jäsenet hyötyivät bonusjärjestelmästä ostaessaan ainoastaan apteekeissa myytäviä reseptilääkkeitä, jotka oli tarkoitettu Parkinsonin taudin hoitoon. Saksalainen vilpillistä kilpailua vastaan toimiva yhdistys katsoi, että tämä bonusjärjestelmä rikkoi Saksan säännöstöä, jossa säädettiin yhtenäisten hintojen vahvistamisesta reseptilääkkeiden myynnille apteekeissa.

Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfin osavaltion ylioikeus, Saksa) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko tämä yhtenäisten hintojen vahvistaminen yhteensopiva tavaroiden vapaan liikkuvuuden kanssa.

Unionin tuomioistuin katsoi, että SEUT 34 artiklaa on tulkittava siten, että kyseinen kansallinen säännöstö on tuonin määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide. Tämä säännöstö vaikuttaa muuhun jäsenvaltioon kuin Saksan liittotasavaltaan sijoittautuneiden apteekkien harjoittamaan reseptilääkkeiden myyntiin enemmän kuin tällaisten lääkkeiden myyntiin niissä apteekeissa, joiden kotipaikka on Saksan alueella.

⁵⁰ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL L 178, 17.7.2000, s. 1).

Perinteisillä apteekkeilla on lähtökohtaisesti postimyyntiapteekkeja paremmat mahdollisuudet antaa potilaille yksilöllisiä neuvoja apteekkihenkilöstön välityksellä ja varmistaa lääkehuolto hätätapauksissa. On katsottava, että hintakilpailu voi olla postimyyntiapteekkeille tärkeämpi kilpailutekijä kuin perinteisille apteekkeille.

SEUT 36 artiklaa on tulkittava siten, että kansallista säännöstöä ei voida oikeuttaa ihmisten terveyden ja elämän suojelun perusteella, koska kyseinen säännöstö ei sovellu tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseen. Varman ja laadukkaan lääkehuollon takaamista koko maan alueella koskeva tavoite kuuluu SEUT 36 artiklan soveltamisalaan. Mutta tällainen säännöstö voidaan perustella pätevästi vain, jos sillä voidaan taata sillä tavoitellun legitimiin päämäärän toteutuminen eikä sillä ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Tässä yhteydessä lisääntynyt hintakilpailu apteekkien välillä olisi suotuisaa yhtenäiselle lääkehuollolle eikä sillä ole kielteistä vaikutusta siihen, miten perinteiset apteekit harjoittavat tiettyä yleishyödyllistä reseptilääkkeiden valmistuksen tai tietyn lääkevaraston ja -valikoiman ylläpidon kaltaista toimintaa. Hintakilpailu voisi olla omiaan hyödyttämään potilaita siltä osin kuin sen avulla voisi olla mahdollista tarjota reseptilääkkeitä edullisemmilla hinnoilla (34, 38, 40, 43 ja 46 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

4. Rahapelit

Tuomio 6.11.2003 (täysistunto), Gambelli (C-243/01, EU:C:2003:597)

Piergiorgio Gambelli ja 137 muuta henkilöä hallinnoivat Italiassa tietojenvälityskeskustoja, jotka keräsivät urheilutapahtumiin liittyviä vetoja Italian alueella, englantilaisen vedonlyönnin välittäjän lukuun, johon he olivat yhteydessä internetin välityksellä. Vedonlyönnin välittäjä, Stanley International Betting Ltd, harjoitti toimintaa Liverpoolin kaupungin myöntämän luvan perusteella, Yhdistyneen kuningaskunnan oikeuden mukaan. Tällaista toimintaa sai Italiassa harjoittaa vain valtio tai luvan saanut oikeushenkilö. Tämän säännön rikkominen saattoi johtaa rikosoikeudelliseen seuraamukseen, enimmillään vuoden vankeusrangaistukseen. Gambellia vastaan oli nostettu syyte. Gambelli katsoi, että italialainen lainsäädäntö oli vastoin yhteisön periaatteisiin kuuluvia sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteita. Tribunale di Ascoli Piceno (Ascoli Picenon alioikeus, Italia), jossa asia oli käsiteltävänä, esitti yhteisöjen tuomioistuimelle kysymyksen EY-sopimuksen asiaa koskevien artiklojen tulkinnasta.

Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö muodostaa rajoituksen EY 43 artiklassa tarkoitetulle sijoittautumisvapaudelle ja EY 49 artiklassa tarkoitetulle palvelujen tarjoamisen vapaudelle. Ollakseen perusteltu, se on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, sen on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteuttaminen, eikä se saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Kansallisten tuomioistuinten asiana on tältä osin tutkia, voidaanko tällaisella lainsäädännöllä sen konkreettiset soveltamistavat huomioon ottaen todella saavuttaa tavoitteet, joilla sitä perustellaan, ja että sillä asetetut rajoitukset eivät ole näihin tavoitteisiin nähden suhteettomia toimenpiteitä.

Yhteisöjen tuomioistuin katsoi myös, että sikäli kuin jäsenvaltion viranomaiset tuloja valtion kassaan kerätäkseen houkuttelevat ja rohkaisevat kuluttajia osallistumaan arpajaisiin, uhkapeleihin tai vedonlyöntiin, tämän valtion viranomaiset eivät voi vedota siihen, että pelimahdollisuuksia on vähennettävä yhteiskuntajärjestyksen vuoksi, perustellakseen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia toimenpiteitä (65, 69, 72 ja 76 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 8.9.2009 (suuri jaosto), Liga Portuguesa ja Bwin International (C-42/07, EU:C:2009:519)

Bwin, online-pelejä järjestävä yritys, jonka kotipaikka on Gibraltarilla (Yhdistynyt kuningaskunta), ja jolla ei ole mitään toimipaikkaa Portugalissa, tarjosi rahapelejä internetsivustolla. Sen palvelimet sijaitsivat Gibraltarilla ja Itävallassa. Liga, yksityisoikeudellinen oikeushenkilö, johon kaikki ammattilaistason jalkapalloseurat Portugalissa kuuluvat, oli vaihtanut nimekseen Bwin Liga, koska mainitusta yrityksestä tuli virallinen sponsori Portugalin ylimmän sarjatasoisen jalkapallokilpailussa. Ligan internetsivustolla oli mainittu Bwinin internetsivusto, ja sieltä oli linkki kyseiselle sivustolle.

Santa Casan peliosaston johto teki päätökset sakkojen määräämisestä Ligalle ja Bwinille yhtäältä ajanvietepelien kehittämisestä ja toisaalta näiden pelien mainostamisesta. Liga ja Bwin nostivat kanteet Tribunal de Pequena Instância Criminal do Portossa (Porton rikosasioiden alioikeus, Portugali), joissa ne vaativat kyseisten päätösten kumoamista ja vetosivat etenkin EY 43, EY 49 ja EY 56 artiklaan.

Tuomioistuin katsoi, että kun kansallinen toimenpide liittyy samanaikaisesti useisiin perusvapauksiin, yhteisöjen tuomioistuin tutkii kyseistä toimenpidettä pääsääntöisesti suhteessa yhteen näistä perusvapauksista, jos muut näistä perusvapauksista ovat kyseisissä olosuhteissa täysin toissijaisia ensimmäiseen perusvapauteen nähden ja ne voidaan liittää siihen (47 kohta).

Lisäksi se totesi, että tällainen lainsäädäntö muodostaa EY 49 artiklassa turvatun palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksen rajoittamalla lisäksi asianomaisen jäsenvaltion asukkaiden vapautta nauttia Internetin välityksellä muissa jäsenvaltioissa tarjotuista palveluista. Kuitenkin kyseessä oleva rajoitus voidaan oikeuttaa vilpillisen menettelyn ja rikollisuuden estämisen tavoitteella.

Internetissä tarjottujen rahapelien alaa ei ole yhdenmukaistettu unionissa. Jäsenvaltiolla on näin ollen oikeus katsoa, että yksinomaan sitä seikkaa, että yksityinen toimija tarjoaa laillisesti palveluja Internetin välityksellä toisessa jäsenvaltiossa, johon se on sijoittautunut, ei voida pitää riittävänä takeena ensin mainitun jäsenvaltion kuluttajien suojaamisesta. Koska kuluttajan ja palvelujen tarjoajan välillä ei ole suoraa yhteyttä, internetin välityksellä pelattavat rahapelit sisältävät mahdollisten vilpillisten menettelyjen osalta luonteeltaan erilaisia vaaroja. Ei voida myöskään sulkea pois sitä mahdollisuutta, että toimija, joka sponsoroii tiettyjä urheilukilpailuja, joiden osalta hän järjestää vedonlyöntiä, on tilanteessa, jonka johdosta kyseinen toimija voi vaikuttaa kilpailujen tulokseen ja näin ollen lisätä tuottoaan. EY 49 artikla ei ole esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa kielletään yksityisiä toimijoita, jotka ovat sijoittautuneet muihin jäsenvaltioihin, joissa ne tarjoavat laillisesti vastaavia palveluja, tarjoamasta rahapelejä internetissä asianomaisen jäsenvaltion alueella (53, 54 ja 67–73 kohta sekä tuomiolauselman).

Tuomio 22.6.2017, Unibet International (C-49/16, EU:C:2017:491)

Maltalainen yhtiö Unibet International järjesti verkossa pelattavia onnenpelejä. Vuonna 2014 Unibet, jolla oli usean jäsenvaltion myöntämiä toimilupia, tarjosi internetsivustoilla unkarinkielisiä onnenpelipalveluja, vaikka sillä ei ollut Unkarissa vaadittua toimilupaa. Unkarin viranomaiset olivat yhtäältä määränneet estämään tilapäisesti pääsyn Unibetin internetsivustoille Unkarista käsin ja toisaalta määränneet Unibetille seuraamusmaksun. Muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneilla toimijoilla oli teoriassa mahdollisuus saada toimilupa onnenpelien järjestämiselle verkossa, mikäli tällaisten palveluiden tarjoamista ei ollut rajattu valtiolliselle monopolille. Kuitenkin käytännössä tällaisen toimiluvan saaminen oli mahdotonta. Tässä yhteydessä Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Budapestin hallinto- ja sosiaaliasioiden tuomioistuin, Unkari) tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko unkarilainen lainsäädäntö yhteensopiva palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteen kanssa.

Unionin tuomioistuin katsoi, että SEUT 56 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla otetaan verkossa pelattavien onnenpelien järjestämistä varten käyttöön

konsessiojärjestelmä, kun kyseisessä lainsäädännössä on muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneita toimijoita syrjiviä sääntöjä tai kun siinä säädetään säännöistä, jotka ovat syrjimättömiä mutta joita sovelletaan muuten kuin avoimesti siten, että tiettyjen muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden tarjoajien ehdokkuus estetään tai sitä vaikeutetaan.

Sääntö, jonka mukaan luotettavien toimijoiden oli pitänyt harjoittaa onnenpelien järjestämistä koskevaa toimintaa kyseisen jäsenvaltion alueella vähintään kymmenen vuoden ajan, asettaa muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneet toimijat huonompaan asemaan. Tällaisen erilaisen kohtelun oikeuttamiseksi ei ole riittävää vain vedota yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen.

Kansallinen vaatimus, jonka mukaan onnenpelien järjestämistä koskevaa toimintaa on pitänyt harjoittaa jäsenvaltion alueella kolmen vuoden ajan, ei merkitse etua vastaanottavaan jäsenvaltioon sijoittautuneiden toimijoiden hyväksi ja se voisi olla perusteltavissa yleiseen etuun liittyvällä tavoitteella. Kyseessä olevia sääntöjä on kuitenkin sovellettava avoimesti kaikkiin tarjoajiin. Kyseistä vaatimusta ei täytä kansallinen säännöstö, jossa vahvistettuja edellytyksiä, joilla talousministeri käyttää toimivaltaansa tällaisessa menettelyssä, ja teknisiä edellytyksiä, jotka onnenpelipalvelujen tarjoajien on täytettävä jättäessään tarjouksensa, ei ole määritelty riittävän täsmällisesti (44–48 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta).

SEUT 56 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä seuraamuksille, jotka määrätään sellaisen kansallisen lainsäädännön rikkomisesta, jolla otetaan käyttöön konsessio- ja toimilupajärjestelmä onnenpelien järjestämistä varten, jos tällainen kansallinen lainsäädäntö osoittautuu kyseisen artiklan vastaiseksi (51 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

5. Jakamistalous

*Tuomio 20.12.2017 (suuri jaosto), Asociación Profesional Élite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981)*⁵¹

Sähköinen alusta Uber tarjosi sovelluksen avulla maksullista palvelua, joka yhdistää omia ajoneuvojaan käyttävät ei-ammattimaiset kuljettajat. Vuonna 2014 Barcelonan kaupungin (Espanja) taksinkuljettajien ammatillinen järjestö nosti kanteen Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelonassa (Barcelonan kauppatuomioistuim nro 3, Espanja). Sen mukaan Uberin toiminta oli harhaanjohtavaa käytäntöä ja vilpillistä kilpailua. Kauppatuomioistuin katsoi tarpeelliseksi varmistua siitä, pitääkö Uberillä olla hallinnollinen ennakkolupa. Jos palvelu kuului palveluista sisämarkkinoilla annetun direktiivin⁵² tai direktiivin 98/34/EY⁵³ soveltamisalaan, Uberin toimintaa ei voitaisi katsoa sopimattomaksi.

Unionin tuomioistuin katsoi, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuin kysymykset koskivat kyseessä olevan palvelun oikeudellista määrittelyä ja se on näin toimivaltainen vastaamaan esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin (20 ja 21 kohta).

Tällainen palvelu voitaisiin luokitella direktiivin 98/34/EY 1 artiklan 2 alakohdassa, johon viitataan direktiivin 2000/31/EY 2 artiklan a alakohdassa, tarkoitetuksi ”tietoyhteiskunnan palveluksi”. Tällainen palvelu muodostaa ”etäpalveluna sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavan palvelun, josta tavallisesti maksetaan korvaus”.

⁵¹ Kyseinen tuomio on esitelty vuoden 2017 vuosikertomuksessa, s. 38.

⁵² Palveluista sisämarkkinoilla 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY (EUVL L 376, 27.12.2006, s. 36).

⁵³ Teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisesta noudatettavasta menettelystä 22.6.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/34/EY (EYVL L 204, 21.7.1998, s. 37).

Tällainen palvelu ei koostu pelkästään välityspalvelusta, jolla luodaan älypuhelimien sovelluksen avulla yhteys omia ajoneuvojaan käyttävän ei-ammattimaisen kuljettajan ja kaupunginsisäistä kuljetusta haluavan henkilön välille. Kansallisen tuomioistuimen kuvaamassa tilanteessa välityspalvelun tarjoaja luo samaan aikaan tarjouksen kaupunginsisäisestä kuljetuspalvelusta, jonka se saattaa käytettävälle sovelluksella ja jonka yleisestä toiminnasta se vastaa.

Ilman sovellusta kuljettajat eivät päätyisi tarjoamaan kuljetuspalveluita eivätkä matkustajat käyttäisi mainittujen kuljettajien palveluita. Uber käyttää lisäksi ratkaisevaa vaikutusvaltaa kyseisten kuljettajien tarjoamien palveluiden edellytyksiin ja määrittää samannimisen sovelluksen välityksellä ainakin matkan enimmäishinnan, sekä kerää tämän hinnan asiakkaalta ja suorittaa sen jälkeen osan siitä ajoneuvon ei-ammattimaiselle kuljettajalle. Se harjoittaa lisäksi valvontaa ajoneuvojen ja niiden kuljettajien laadun sekä heidän käytöksensä suhteen, mikä voi johtaa tarvittaessa toiminnan ulkopuolelle sulkemiseen. Tämän välityspalvelun on näin ollen katsottava olevan direktiivin 2006/123/EY 2 artiklan 2 kohdan d alakohdassa tarkoitettu "kuljetusalan palvelu" ja se on näin ollen mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolella (35, 37–40, 42 ja 43 kohta).

Tuomio 10.4.2018 (suuri jaosto), Uber France (C-320/16, EU:C:2018:221)

Ranskalainen yhtiö Uber France, joka tarjosi älypuhelimien sovelluksen välityksellä UberPop-nimistä palvelua, jonka kautta se luo yhteyden omia ajoneuvojaan käyttävien ei-ammattimaisten kuljettajien ja kaupunginsisäisiä kuljetuksia haluavien henkilöiden välille, oli asetettu syytteeseen, joka koski tämän palvelun järjestämistä. Se väitti, että ranskalainen lainsäädäntö, johon syyte perustui, oli direktiivin⁵⁴ tarkoittama tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvä tekninen määräys, joka koskee teknisiä sääntöjä ja säännöstöjä. Kyseisessä direktiivissä vaaditaan, että jäsenvaltiot toimittavat komissiolle ilmoituksen kaikista tietoyhteiskunnan tuotteisiin ja palveluihin liittyvistä teknisiä määräyksiä koskevista lainsäädäntöhankkeista. Tässä tapauksessa Ranskan viranomaiset eivät olleet kuitenkaan toimittaneet komissiolle ilmoitusta kyseessä olevasta rikoslainsäädännöstä ennen sen säätämistä. Tribunal de grande instance de Lille (Lillen alioikeus, Ranska), jossa asia oli käsiteltävänä, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko Ranskan viranomaisten ilmoitettava kyseinen säädösehdotus etukäteen komissiolle.

Unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivin 98/34/EY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 98/48/EY, 1 artiklaa ja direktiivin 2006/123/EY 2 artiklan 2 kohdan d alakohtaa on tulkittava siten, että kansallinen säännöstö, jossa säädetään rikosoikeudellisista seuraamuksista tällaisen järjestelmän käyttöönoton osalta, koskee "kuljetusalan palvelua" siltä osin kuin sitä sovelletaan älypuhelimien sovelluksen välityksellä tarjottuun välityspalveluun, joka on erottamaton osa kokonaispalvelua, jonka pääasiallinen osatekijä on kuljetuspalvelu. Tällainen palvelu ei kuulu näiden direktiivien soveltamisalaan (27 kohta ja tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuin muistutti, että se katsoi asiassa Asociación Profesional Élite Taxi, C-434/15 (ks. edellä), että UberPop-palvelu oli kuljetusalan palvelu eikä direktiivin 98/34/EY tarkoittama tietoyhteiskunnan palvelu. Unionin tuomioistuimen mukaan Ranskassa tarjottu UberPop-palvelu on olennaisilta osin samanlainen Espanjassa tarjotun palvelun kanssa. Tästä seurasi, että Ranskan viranomaisilla ei ollut velvollisuutta ilmoittaa kyseessä ollutta rikoslakiehdotusta komissiolle.

6. Arvonlisävero

⁵⁴ Teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 22.6.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/34/EY (EYVL L 204, 21.7.1998, s. 37).

Tuomio 5.3.2015, komissio v. Ranska (C-479/13, EU:C:2015:141) ja tuomio 5.3.2015, komissio v. Luxemburg (C-502/13, EU:C:2015:143)

Ranskassa ja Luxemburgissa sähköisten kirjojen luovuttamiseen sovellettiin alennettua arvonlisäverokantaa. Sähköisten kirjojen luovuttamiseen sovellettiin 1.1.2012 alkaen Ranskassa 5,5 prosentin arvonlisäverokantaa ja Luxemburgissa 3 prosentin arvonlisäverokantaa.

Kyseessä olevat sähköiset kirjat kattoivat sähköisessä muodossa olevat kirjat, joita voidaan lukea tietokoneella, älypuhelimella, sähköisten kirjojen lukulaitteella tai millä tahansa muulla lukutavalla, luovuttamista vastiketta vastaan lataamalla tai suoratoistona (streaming) verkkosivustolta. Euroopan komissio pyysi unionin tuomioistuinta toteamaan, että soveltamalla alennettua arvonlisäverokantaa sähköisten kirjojen luovuttamiseen, Ranska ja Luxemburg olivat laiminlyöneet alv-direktiivin⁵⁵ mukaisia velvoitteitaan.

Unionin tuomioistuin katsoi, että jäsenvaltio, joka soveltaa alennettua arvonlisäverokantaa digitaalisten tai sähköisten kirjojen luovuttamiseen ei ole noudattanut direktiivin 2006/112/EY 96 ja 98 artiklan ja asetuksen (EU) N:o 282/2011⁵⁶ mukaisia velvoitteitaan.

Direktiivin 2006/112/EY liitteessä III olevasta 6 kohdasta ilmenee nimittäin, että alennettua arvonlisäverokantaa voidaan soveltaa liiketoimeen, jossa luovutetaan fyysisellä alustalla oleva kirja. Vaikka on totta, että sähkökirjan lukeminen edellyttää esimerkiksi tietokoneen kaltaista fyysistä alustaa, tällainen alusta ei kuitenkaan sisälly sähkökirjojen luovuttamiseen. Lisäksi on mainittava, että – kuten mainitun direktiivin 98 artiklan 2 kohdan toisesta alakohdasta ilmenee – unionin lainsäätäjä on päättänyt poistaa mahdollisuuden soveltaa alennettua arvonlisäverokantaa sähköisesti suoritettaviin palveluihin. Sähkökirjojen luovuttaminen on kuitenkin tällainen palvelu, koska sitä ei voida pitää kyseisen direktiivin 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna tavaroiden luovutuksena siitä syystä, ettei sähkökirjaa voida pitää aineellisena omaisuutena. Sähkökirjojen luovuttaminen myös vastaa asetuksen (EU) N:o 282/2011 7 artiklan 1 kohdan mukaista sähköisen palvelun määritelmää.

Verotuksen neutraalisuuden periaate ei saata tällaista tulkintaa kyseenalaiseksi, koska kyseinen periaate ei mahdollista alennetun arvonlisäverokannan soveltamisalan laajentamista yksiselitteisen säännöksen puuttuessa (27, 28, 33–36, 42, 43 ja 46 kohta sekä tuomiolauselma).

***Tuomio 7.3.2017 (suuri jaosto), RPO (C-390/15, EU:C:2017:174)*⁵⁷**

Alv-direktiivin⁵⁸ mukaan jäsenvaltiot voivat soveltaa alennettua arvonlisäverokantaa painettuihin julkaisuihin, kuten kirjoihin, lehtiin ja aikakauslehtiin. Sen sijaan digitaalisiin julkaisuihin oli sovellettava normaalia arvonlisäverokantaa, pois lukien fyysisillä alustoilla olevat digitaaliset kirjat (kuten CD-ROM-levyt). Trybunał Konstytucyjny (perustuslakituomioistuin, Puola), johon Puolan oikeusasiamies saattoi asian käsiteltäväksi, epäili tämän erilaisen verokohtelun pätevyyttä. Se tiedusteli unionin tuomioistuimelta yhtäältä, oliko erilainen kohtelu yhteensopiva yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa ja toisaalta, oliko Euroopan parlamentin osallistuminen lainsäädäntömenettelyyn ollut riittävää.

Unionin tuomioistuimen mukaan velvollisuus kuulla lainsäädäntömenettelyn kuluessa parlamenttia perustamissopimuksessa määrätyissä tapauksissa merkitsee, että parlamenttia on kuultava uudelleen

55 Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annettu neuvoston direktiivi 2006/112/EY (EUVL L 347, 11.12.2006, s. 1).

56 Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin 2006/112/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä 15.3.2011 annettu neuvoston täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 282/2011 (EUVL L 77, 23.3.2011, s. 1).

57 Kyseinen tuomio on esitelty vuoden 2017 vuosikertomuksessa, s. 24.

58 Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annettu neuvoston direktiivi 2006/112/EY (EUVL L 347, 11.12.2006, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta alennettujen arvonlisäverokantojen osalta 5.5.2009 annetulla neuvoston direktiivillä 2009/47/EY (EUVL L 116, 9.5.2009, s. 18).

aina, kun lopulta hyväksytty teksti kokonaisuutena tarkasteltuna poikkeaa keskeiseltä sisällöltään siitä tekstistä, josta parlamenttia on jo kuultu, paitsi jos tehdyt muutokset ovat olennaisilta osiltaan parlamentin itsensä esittämien toiveiden mukaisia.

On todettava, että direktiivin 2006/112/EY, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä III olevan 6 kohdan teksti on pelkästään toimituksellinen yksinkertaistus direktiiviehdotuksessa olevasta tekstistä, jonka keskeinen sisältö on säilytetty kokonaisuudessaan (26, 30–32, 34 ja 36 kohta).

Lisäksi ennakkoratkaisukysymysten tutkinnassa ei ole tullut esille sellaisia seikkoja, jotka vaikuttaisivat direktiivin 2006/112/EY liitteessä III olevan 6 kohdan tai tämän direktiivin 98 artiklan 2 kohdan, luettuna yhdessä direktiivin liitteessä III olevan 6 kohdan kanssa, pätevyteen.

On todettava, että yhtäältä kaikenlaisilla fyysisillä alustoilla olevien digitaalisten kirjojen toimittaminen ja toisaalta digitaalisten kirjojen toimittaminen sähköisesti ovat toisiinsa rinnastettavia tilanteita. On katsottava, että näillä säännöksillä kohdellaan eri tavalla kahta sellaista tilannetta, jotka kuitenkin ovat rinnastettavissa toisiinsa sen tavoitteen kannalta, johon unionin lainsäätäjät pyrkii. Kun tällainen erilainen kohtelu on todettu, yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ole loukattu, jos erilainen kohtelu on asianmukaisesti oikeutettua. Näin on silloin, kun erilainen kohtelu vastaa toimella, josta erilainen kohtelu seuraa, oikeudellisesti hyväksyttävästi tavoiteltua tavoitetta ja erilainen kohtelu on oikeassa suhteessa tähän tavoitteeseen nähden.

Unionin lainsäätäjältä edellytetään sen toteuttaessa verotukseen liittyvää toimenpidettä poliittisten, taloudellisten ja sosiaalisten valintojen tekemistä ja erilaisten intressien asettamista järjestykseen tai monitahoisten arviointien suorittamista. Näin ollen tässä yhteydessä on tunnustettava laaja harkintavalta, minkä vuoksi tuomioistuINVALVONNAN on rajoituttava ilmeistä virhettä koskevaan valvontaan. Neuvoston ja komission selityksistä ilmenee, että sähköisesti suoritettaviin palveluihin sovellettavien selvien, yksinkertaisten ja yhdenmukaisten sääntöjen antaminen katsottiin välttämättömäksi, jotta näihin palveluihin sovellettava arvonlisäverokanta voidaan määrittää varmuudella ja jotta voidaan helpottaa siten verovelvollisten ja kansallisten veroviranomaisten suorittamaa arvonlisäveron hallinnointia. Tältä osin alennetun arvonlisäverokannan soveltamisella digitaalisten kirjojen sähköisiin toimituksiin vaarannettaisiin unionin lainsäätäjän tavoitteleman sen toimenpiteen yhtenäisyys (41, 42, 49, 51–54, 57, 59, 60, 66, 70 ja 72 kohta sekä tuomiolauselma).